

1880

VASÁRNAPI UJSÁG

HUSZONHETEDIK ÉVFOLYAM

Balog Ferenc kir. táblai bíró

1880.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY MIKLÓS

KIADÓ-TULAJDONOS:

FRANKLIN-TÁRSULAT

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVTÁRDA.

1880.

Balog Ferenc

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 3 frt / Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 3 * Kétfoldi előfizetésekre a postaiag meghatározott vitellij is eszandó.

1-ső szám. 1880. BUDAPEST, JANUÁR 4. XXVII. évfolyam.

DUSCHEK FERENCZ.

(1797—1872.)

A TÖRTÉNELEM csak akkor tarthat igényt hitelre, ha kimondott ítéleteiben a rideg igazságnál egyéb nem vezet. Igaz, hogy a történelemnek sokszor igen nehéz megtalálni az igaz valót s homályban maradt adatok, föl nem derült, vagy elferdített tényekből indulva ki, az igazságot véve szolgál, nagy mértékben válhat igazságtalanná. S ez ítélet a legborzasztóbb elítéltetés. Mert a történelemtől csak a jobban informált történelemhez lehet fölebbeszés s e jobb információt megszerezni, melylyel a már tudattá vált hamis tényeket megdönthetnők, mindinkább nehezebb, a mint térben és időben nagyobb lesz a távolság, sőt olykor lehetetlenné válik a megbélyegezve száll az utókorra talán a legbecsületesebb ember emlékezete, míg sokszor a gaz és aljas meg nem érdemelt hirt és dicsőséget lát csatlakozni nevéhez s emléke követendő példa gyanánt száll az utókorra.

A történelem nem lehet eléggé óvatos ítéletei kimondásában, s ha nincs módjában matematikai bizonyossággal vonni ki tényekből, helyzetekből és indokokból mint tényezőkből valamely történeti személynek a jellemét, mint resultatumot: saját hitelé érdekében is legbölcsőbb cselekszik, ha felfüggeszti ítéletét és hallgat.

A történelmi statáriumnak egy ártatlan áldozatáról vagyunk szólandók, ez kényszerít a fontebbiek elmondására. Egy elismerésre méltó, minden tekintetben becsületes, pártatlan szorgalmu és tevékenységű s a mellett szakmájában ritka tájékozottsággal fölrüházott egyik főtényezőjéről a magyar függetlenség küzdelemnek, ki mindezek dacára mégis úgy bocsátott el a magyar história ítélőszéke elől, mint ki árulója volt annak az ügynek, melynek egész tevékenységét szentelvé, szándékos mulasztásokba esett, hogy a küzdelem sikerét megghusítsa, az ellenséggel titkon egyetértett s midőn a szabadságharc végéhez ért, az ellenség kezébe játszta az összetört romokat is, melyeket még tán megmenthetett volna.

Legalább ezekkel vádolja Horváth Mihály, a magyar függetlenségi harc történetirója, Duschek Ferenczet, az első magyar miniszterium pénzügyi államtitkárját s a másodiknak pénzügyminiszterét. Kemény ítélet. De ez még hagyján. A bíró is tévedhet ítéletében. A Duscheket elmarasztaló ítélethez azonban később még rágalom is járult. Azt híresztelték róla, hogy alig volt büntetve, azután nyugdíjjal jutalmazta meg árulását a győzedelmes hatalom, míg annyi alája rendelt hivatalnok börtönre vetetett, sőt, mint pl. Csernyus Manó, életével is lakott.

Es e vélemény el volt terjedve a magyar nemzeten, egy nagy tömegben hitele kezeskedett róla, sehonnán fogadfolat nem érkezett, maga az elítelt is hallgatott s a hirtelen itélni szerető közvélemény sietett alkalmazni rá: qui tacet, consentit. Még midőn halálának híre jött is s a hírlapok megírták róla nekrológiaikat: a ki legszeliebben emlékezett meg róla, azt írta felőle, hogy «a forradalomnak nem hiva, csak munkás, de kétarcu hivatalnoka vala».

DUSCHEK FERENCZ.

Lap 303	Gladstone első nagy diadala (képpel)
303	A magyar királyi korona és jelvényei (képpel) Hampel József
321	Egy pár óra a korona közelében. Deák Farkas
321	Eszmék adatai, adomák gr. Széchenyi István naplójából
321	Széchenyi naplójából
342	A magyar korona (két képpel) Pulszky Károly
357	Shakespeare a törvénytörés előtt
374	Az aradi vár foglyai 1852-ben (két képpel)
389	A fejéregyházi ásatások. Árpád sirja (két képpel) és egy térképpel. Thallóczy Lajos
406	Petőfi-relikviák (4 képpel). Petőfi, Arany János, Bem kézirataival és Petőfi «Persons-Beschreibung»-jának másolatával)
422	Benczur két képpel
434	Puskin Szergejics Sándor életéből. Csopely László
435	A miskolci református egyház legrégibb kelyhe (képpel). Wagner János
453	Petőfi levele Adorjánhoz
471	Belgium ünnepe (képpel)
477	A «Salon» 1787-ben (képpel) — e — a
482	Publius Ovidius Naso sirja Szombathelyen. Balogh Gyula
535	Magyar huszarak francia szolgálatban. (4 képpel) Ballagi Aladár
549	A bojár
578	Kolumbusz Kristóf temetei. Bodola Lajos
598	O-Buda romjai 1602-ben (3 képpel). Nemethy Lajos
700	Két francia püspök vasketrecben (képpel)
708	A girondiai utolsó percei (képpel)
719	Honvédszázalék-temetés Zsibón 1849-ben. Nagy Boldizsár, a volt 106-ik honvédszázalék hadnagya
722	Vándoralmak a középkorban (képpel)
735	Barla Károly 1848—49-ki honvéd tüzérvármány. Beyer Henrik tanár, az első 12-Fontos úteg főtisztje 1848—49-ben
735	Batthyány és Jellasics találkozása. Pulszky Ferenc emlékirataiból
770	Az udvar társalgási nyelve vegyes királyaink alatt. I. II. Dr. Kerékgyártó Béla
790	A lengyel szabadságharc emlékeiből. Fél-százados fordulója alkalmára. I. II. (24 képpel). Török Kálmán
814	Egy orosz könyv a magyar szabadságharcról: I. A pereli ütközetek. II. A váci eséta (2 képpel)
838	III. Dobozcsentés eséta (térk.). IV. Temesvári eséta. V. Világos és következménye. VI. Zárszó

Lap 717	Toldy Ferencz síremléke (képpel) — a — r
725	Woroniecky herceg síremléke (képpel)
741	Az «Orlovo bojeszte». A saok harszere (képpel) Preszty Árpád
774	Még néhány szó a budapesti középüdeiről.
854	Az udvarvégén (képpel)

7. Általános nép- és országisme.

Lap 406	A «Szép kút» s a Boldogasszony temploma Nürnbergben (képpel)
54	Képek Spanyolországból (2 képpel)
70	A lysedali vasuti hid Norvégiaiban (képpel)
102	Leleczleányok sétája Salamaneában (képpel)
106	A szent-gotthard-hegyi vasut (képpel)
119	Rókaavadászat Mustangban (képpel)
122	Az albánok (2 képpel). Erődi Béla
137	A téli palota (képpel)
137	Uteazi élet Szent-Pétervárott (képesportozat 32 alakkal)
163	Spanyol postakocsi (képpel)
183	A Szent-Gotthard alagut (képpel)
202	A szent tűz ünnepe Jeruzsálemben (képpel)
222	A panamai földszoros (8 képpel)
222	A Mahmal visszatérése Mekkába (képpel)
222	A Gotthard alagut tükéje (9 képpel)
238	Az albánok (2 képpel). Erődi Béla
255	Norvégiai hidak (képpel). D—y.
267	Japánai nők (képpel)
270	A vulkán síklója. Bodola Lajos
270	Tanulmány a japáni művészetéről (4 képpel).
273	Pulszky Károly
273	Az algéri mesemondó (képpel)
336	Skutárból (képpel)
370	Lengyel lakodalom
437	A belga kiállítás palota (képpel)
466	Esteli pihenés Marokkóban (képpel)
470	A déli sark felé
514	A belga király palotái (két képpel)
527	Egy magyar művész képei Spanyolországból (2 képpel)
550	A teke-turkomanokról. Csopely László
561	A Rigi (képpel)
630	A miridák (képpel)
630	A balkáni államok ezimerei (képpel)
645	A király galicziai útjából (2 képpel)
645	A Tükör-tó Yozemiti völgyében (képpel)
647	A Morgue
658	Korfu szigete (képpel)
661	Khinai színészek (képpel)
661	Dulcigno (képpel, és Seymour lord tenger-nagy, a nemzetközi flotta parancsnoka képpel)
695	Egy orosz utazó Tibetben
710	Alban erődítések a hegyek közt (képpel)
718	Lama-Zuru klastrom Tibet határán (képpel)
758	Halottak ünnepe Szent-Pétervárott (2 képpel)
758	Az abessyniai zárda Jeruzsálemben. Asbóth János
770	A Szent-Keresztről nevezett kolostor a csudatévó kúttal Albániában (képpel)
789	Alban nők otthon és házon kívül (képpel).
821	Erődi Béla
821	Kalmuk pagoda (képpel)
837	Az Ujfalvy-pár közep-ázsiai utazásából (5 képpel). E. B.
837	Életmentők szolgálatban (képpel)
844	Egy perzsa khán udvara (képpel)

8. Természettudomány, ipar, kereskedelem, gazdaság és rokon.

Lap 482	A washingtoni csillagvizsgáló nagytű esőve (képpel)
486	Az Edison lámpája (képpel)
532	Az atyafiak (képpel)
575	Eszak-Amerika ipara s kereskedelme
575	Az állati magnetizmusról. B. K.
614	A szelekről (képpel). Hoitsy Pál
615	Központi telefon-iroda (képpel)
627	Hansen és az állati delejesség (4 képpel)
626	Orvosi műtétek sürített gázokkal (képpel)
633	A jégárak és hómezők (képpel)
633	A saphir
693	A drágakövek mesterséges előállítás. Krégy Béla
710	Béla

Lap 390	Uj találmányok (2 képpel)
416	Budapesti középüde. Hoitsy Pál
453	A Vezuv gőzsilója (4 képpel)
467	A berlini halászi kiállításról (képpel)
487	Még néhány szó a budapesti középüdeiről. Heller Ágost
487	Uj találmányok (2 képpel)
487	A budapesti középüdeiről. Válaszul Heller Ágost urnak. Hoitsy Pál
519	A tenger alatt
551	Észleletek az erdőben. Vidonyi József
563	Világóra (képpel)
567	Iparművészetek a Keleten (20 képpel).
597	Pulszky Károly
598	Horlozművesek függő ágy (3 képpel)
631	A lélek hatása a testre
645	A gőzhintó (képpel)
645	Napfotók és napkötőresek I. II. (10 képpel).
662	Hoitsy Pál
706	Buvarokádások a tengeren és a tenger fenekén. I. II. Dr. Dezso Béla
720	Az albánok (2 képpel). Erődi Béla
742	Az albánok (2 képpel). Erődi Béla
757	Hullámzó földrengések (5 képpel)
757	A talajváltozás által okozott földrengések és Zságráb esete. Hoitsy Pál
789	Edison műhelyében (képpel)

Lap 390	Az angol parlament ellenzékének vezérei (képpel)
105	A Kisfaludy-társaság közgyűlése
107	Az angol parlament megnyitása (képpel)
115	A nihilisták Szent-Pétervárott (2 képpel)
138	Morányvet a téli palotában (7 képpel és 2 térképpel)
153	Hansen Budapestben (2 képpel)
171	Rácz őrnáz a tiszai gáton (képpel)
187	A képművészeti társulat közgyűlése
188	Hartmann (arcz képpel)
227	Stefánia hercegnő fényképe
241	Albán fölkelők gyűlése Prizrendben (képpel)
254	A trónörökös eljegyzése (képpel)
257	Az angol választások (2 képpel)
265	A híres győri kivégzésről. Dr. Sikor József,
274	A győri törvénytörési orvosi
289	Kossuth kézirata. Herman Ottó
291	Gróf Széchenyi Béla Közép-Ázsiában
291	A tavasi ünnepély. (Pulszky Polyxena és Bourgoing báróné arcz képpel s 1 képpel)
305	313
315	315
422	422
342	342
354	354
357	357
358	358
370	370
419	419
439	439
450	450
455	455
466	466
471	471
486	486
511	511
517	517
531	531
567	567
583	583
583	583
599	599
614	614
630	630
632	632
658	658
678	678
679	679
694	694
711	711
754	754
773	773
786	786
790	790
804	804
805	805
840	840

9. Tárcazacikkek, napi érdekü közlemények, vegyesek.

Lap 27	A régi műhelyben. (Visszemlékezés Pákh Albertre.) Porzó
37	Bán és erény. Farsangi kép (képpel)
74	Farsangi út. Hajdani kép. Porzó
87	Tilos a bemenet (képpel)
87	Pénel
121	A czellőves (képpel)
151	Csengery temetése
153	A párisi ünnepélyességek (képpel)
169	Petőfi egy kiadatlan költeménye. Majláth Béla
187	A zászlókiosztás ünnepe Párisban (képpel)
207	A nyegven napi böjt. (Dr. Tanner arcz képpel)
224	A székelj köznevelődési és közgazdasági egyesület tordai közgyűlése
225	A magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése Szombathelyen
238	A kolozsvári országos dalünnepély
354	Egy magyar tanár a magyar tengerparton
355	Petőfi hagyományairól
374	A népszínház finn vendége. (Aalberg Ida, mint Boriska a «Falu rosszá»-ban képpel)
400	Virág-ünnepély
418	Az európai hatalmak flottája Gravozában (képpel)
422	Montenegrói határpor (Riza pasa arcz képpel)
437	A micsarnok ősi kiállítása
455	A király utazása Galicziában (3 képpel)
485	Az ősi lövérsenyek
533	A «Theatre Français» otthon (képpel)
546	Fértaik ékessége. K. T. K.
581	Carver (képpel). H. P.
591	Egy nyaraló. Emlékezés Lehmann mesterre.
596	Török Kálmán
629	Erdőben (képpel)
677	Vadászat szeptemberben. Vajda János
678	A honvéd hadgyakorlatokról (egy képpel és egy képesportozattal)
678	A londoni omnibuszkocsi. Karezolat
693	Küzdés a határért (képpel)
722	Feketehegyi hősiesség. —jd.
754	Különc angol végrendeletek
781	A zagrabi földrengés I. II. (képpel). Adorján Sándor
783	Baudry d'Asson esete a francia törvényhozó testületben (két képpel). Vajda János
854	Attília
854	Utj jegyzetek. (Levél Turinből.) De Gerardo
857	Utj jegyzetek. (Levél Turinből.) De Gerardo
407	Utj jegyzetek. (Levél Turinből.) De Gerardo
447	Képek Bukarestből (4 képpel.) Feriz
453	Keresztelő szent János ünnepe Flórenczben. Ballagi Aladár
454	Magyar levél Khinából. (Ichang.) Faragó Ödön
518	Látogatás Kossuth Lajosnál. (Levél Turinből.) Ballagi Aladár
726	Levél Khinából. (Ichang.) Faragó Ödön
774	Orsovától Bukarestig. (Levél Romániából.) Feriz

10. Eredeti levelezések.

Lap 106	Hogy lett két törökből magyar ember. (Levél Romániából.) Feriz
135	Magyar gazda Amerikában. (Levél Longwoodból.) Faragó Kázmér
389	Utj jegyzetek. (Levél Clarendból.) De Gerardo
407	Utj jegyzetek. (Levél Turinből.) De Gerardo
447	Képek Bukarestből (4 képpel.) Feriz
453	Keresztelő szent János ünnepe Flórenczben. Ballagi Aladár
454	Magyar levél Khinából. (Ichang.) Faragó Ödön
518	Látogatás Kossuth Lajosnál. (Levél Turinből.) Ballagi Aladár
726	Levél Khinából. (Ichang.) Faragó Ödön
774	Orsovától Bukarestig. (Levél Romániából.) Feriz

ember emlékeztetének igazságot szolgáltatson. Oly föllépés, mely a történetíró ellenkező ítéletének igazságát legalább is kétséssé teszi. A mi azonban tökéletesen meg is dönti, az azon forrás, melyből a történetírónak merítenie kellett volna, hogy igazságos ítéletet mondhatson: a szabadságharcz dokumentumai, ama hivatalos iratok, melyeket amaz idő hivatalos közegei hiteles alakban tettek papírra: jelen esetben a forradalom pénzügyminiszteriumainak eredeti számadásai.

Mi ezekre s újabb kezeinkhez jutott egyéb adatokra támaszkodva kísértjük meg a becsületmentes munkáját, rövidében, és fájdalom sokkal későbbben, mint óhajtottuk volna. Arczképét is közöljük, mely tudunkra ezuttal jelenik meg először, előre bocsátunk néhány életrajzi adatot.

Duschek Ferenc nem e haza szülöttje volt. Csehországban, Radovesniczen jött a világra. Atyja azonban, a magyarországi erdészet körül, mint kincstári erdészeti felügyelő s kir. tanácsos, annyi érdemet szerzett, hogy magyar nemessé tettek. Fia, a volt pénzügyér, Budán, Egerben s végül a pesti egyetemen tanult. Szüniöt nem igen élvezett, mert mikor iskola nem volt, akkor atyja maga mellett foglalkoztatá. Korán megismerkedett a hivataloskodás különféle ágaival. Már tanuló korában dolgozott az esztergomi érsekiség irodájában, 1818-ban Szentiványi Péter tábla ügyész mellett végzé be a törvényes gyakorlatot, majd kir. táblai jegyző lett Halasi László táblai előadó mellett, mivel Máramarosba ment s ott kilenc hónapig maradván, megismerte a megyei szerkezetet, a kincstári jószágok s bányák kezelését, stb. Gyakornokká a kincstárhoz 1819-ben nevezték ki, s Budán Majláth József kincstári elnök maga mellé vette töltnöknek, midőn a fiúmei kerület bekebelezésére utazott. 1822-ben a fiúmei kormányzásokhoz jegyzőnek, 1823-ban pedig patricius tanácsosnak nevezték ki. A fiúmei bizottság megszűnővén, Budára jött vissza, s mint kincstári fogalmazó a sőgyi osztályt kezelte nagy buzgalommal; 1827-ben kincstári titoknok lett s pontos és ügyes szolgálatának oly jó híre terjedt, hogy 1830-ban gr. Reviczky Ádám kanczellár kinevezette udvari titoknoknak, míg a másik évben már maga mellé vette elnöki titkárnak. 1826-ban egyszersmind a Szent-István-rend irnoka lett, 1837-ben az államtanácsban iktató s a magyarországi és erdélyi ügyek előadója, 1840-ben a státusconferentiális tanács valóságos tanácsosa, 1843-ban a státustanács osztályfőnöke, 1845-ben pedig a magyar kir. kincstár másod-alenőke.

Igy emelkedett Duschek a hivatalnoki lajtorján, egyedül szorgalma és becsületessége által, s folyvást szaporítva nagy elméleti készsége mellett gyakorlati ismereteit.

Jött az 1848. Kossuth Lajos lett a pénzügyminiszter. A kormányban általános volt a nézet, hogy Duschek pénzügyi szakismeretét nélkülözni nem lehet. Kossuth tehát fölszólítá államtitkárának s Duschek örömmel fogadta az ajánlatot s nem habozott kockáztatni a 48-iki 3-ik törvényzikk által az államtanácsosok számára biztosított rangját és fizetését.

Ettől kezdve Duschek a magyar pénzügy szakmai működésének főtengelye lett, valóságos jobb keze Kossuth Lajosnak, kinek idejét és tehetségét a zaklatott politikai élet minden irányban sokkal inkább igénybe vette, semhogy azt kizárólag miniszteri tárczája adminisztratív kezelésére szentelhette volna.

S elkezdődött az a küzdelem, melynek csak egy-egy töredéke is titánok erejére vall. A forradalom nemcsak a csatáért teremtett csodálatos hőseket, hanem az államélet egyéb terére is. A mit a pénz-

ügy terén ama kor férfiai végbe vittek, méltán sorakozik a „névtelen félistenek“ viselt dolgaihoz. Mikor a haza önállóvá lett, az első magyar pénzügyminiszter az összes álladalmi kincstárakban csak egy fél milliót (pontosan 506,015 frt 24¹/₄ krt) talált pengő pénzben. Ennyivel kezdte meg a független Magyarország fölépítését. Ehhez voltak számítandók az ország rendes évi bevétele, nem több, mint 12 millió forint. Mi az, ha megdondoljuk hogy mit teremtettek akkor ez összegből, s hogy mai nap körülbelül kétszáz milliót kénytelen kiuzzadni az ország az állami lét békés tengetésének valamelyes biztosítására.

Pedig akkor még ez előirányzott bevételek befolyására se lehetett számítani. Az ország az év elejétől kezdve lázas állapotban volt s közepe táján már nyílt háboruban. A rendes kereset főmakkadt, a kereskedés a belső és az európai bonyodalmak következtében pangott, 48-at két éven át rossz aratás előzte meg, az urbéri jövedelmek megszűntek s a bizonytalan jövő megrendített minden hitelt.

S ezzel szemben a kiadások előre nem látható óriási mérvben szaporodtak. A lázadás az alvidéket terjedt, a békés kiegyenlítés reménye eltűnt, az országot fegyveres önvédelemre kellett szólítani. A közigazgatás költségei is fölszaporodtak. A kormány kénytelen volt fizetni a volt kormányok tisztviselőit; eddig nem létezett közigazgatási új osztályok állítottak föl, mint a honvédelmi-, igazság- és külügyi-, közlekedés-, földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumok s részben a pénz- és valóságügyi miniszteriumok is. Másfelül a nemzetország rendezése, 12 ezer főnyi honvédség kiállítása, a nemzetország egy részének mozgósítása, a mozgósított rendes katonaság zsoldjának fölemelése, fegyverek beszerzése, fegyvergyár állítása, hadi gőzösök vásárlása és építtetése, a lázadások elfojtása, várak fölszerelése, a szegeci és drávonali táborok összevonása, rendőri, diplomaciai költségek s a rendkívüli kiadások ezer meg ezer más nevei előre nem láthatott fedezést igényeltek.

S midőn Kossuth Lajos 1848. aug. havában előterjeszté számadásait, kitűnt, hogy június végeig a kormány nemcsak hogy fedezni tudott minden előfordult kiadást a rendes bevételekből, de még a kincstári utalványok és magyar pénzjegyekhez sem nyult az ideig, annál kevésbé vett igénybe hitelt vagy előlegezést. A kiadást teljesen fedezte a június végeig befolyt 3 milliónyi bevétel. De ez csak egy történet, hogy a vidéki pénztárak fölsőlege nem hagyott künn az eddig szokott beszállítási hatánapig, hanem kötelesek voltak folytonosan beszolgáltatni az apródonként befolyogáló jövedelmeket. Képzhetni, mily roppantul megsokszoroztatta ez a központi számvitel teendőit, melyeknek csomója a Duschek kezében összpontosult!

A folyton növekedő zavarok az 1848-ki év második felében új pénzforrások előteremtését tették szükségessé. A kiadások nem egész 29 millióra irányoztattak elő. Ugyanezok tárgyalták a 49-ik évi budgetet is s ez volt Magyarország első szerves budgetje. Ennél a kiadás 62 millióra irányoztattak elő, melylyel szemben 16 millió jövedelem állott. Adórendszerekről, hitelműveletekről, kincstári utalványok kibo-

csátásáról, előlegezésekről kellett gondoskodni. Magyar bankjegyek bocsátattak ki, minden mozgásba hozott a magyar pénzügy függetlenítésére, s a magyar nemzeti bank föllállítására adakozás indított, s az érezelap már 48 végén megközelítette a 3 milliót. Ez szolgált az 1 és 2 forintos bankjegyek alapjául. A nemzeti kormány az országgyűlés által megszavazott 6 milliónyi hitel alapján csak később nyomtatott kisebb mértékben 5, 10, 100 fritos pénzjegyeket is. A pénzsajtó július 27-től aug. 10-ig naponként 50—60 ezer frt ára 2 fritos bankjegyet szállított a kincstárba.

Az aprópénz nagy hiánya s az ebből származó kalamitások azonban arra kényszeríték a kormányt, hogy 15 és 30 kros pénzjegyeket is nyomasson, mit Kossuth azzal indokolt, hogy hiába volna minden nap akár millió számra veretni huszasokat, az ércpénz eltűnének a forgalomból.

Lukács Béla, kinek «Az 1848/49-iki pénzügy» című, az eredeti számadások alapján írt művéből vettük az ezuttal fölhasznált adatok egy részét, utal arra, hogy «a császári alteregők nem elégedtek meg azzal, hogy a nemzetet lázadónak, vezéreit czinkosoknak bélyegezzék: proklamációikban oly bünökkel is vádolták, melyek már nem politikai bűnök, de becsületbeli dolgok. S a forradalmi irodalom tengerében nem egy munkára akadunk, mely megerősíti az ellenségeink által kimondott vádat, de egyre sem, mely megczáfolná. Horváth Mihály sem igazolja a nemzet vezéreit e tekintetben, sőt Duscheket ő maga is vádolja».

Az említett munka összezúzó czáfolat mind e vádakra s fényes bizonyíték ama kor pénzügyi vezetőinek nem csak lelkiismeretessége és tisztakézűsége, hanem rendkívüli pontossága és munkaereje mellett is. Horváth vádolja Duscheket, hogy egy év lefolyta alatt oly állapotba nem helyezte a pénzsajtót, hogy azok minden előre nem látható esetekre legalább annyi készletet állítottak volna elő, hogy a kormány költségei pár hónapra mindig fedezve legyenek. Ha megdondoljuk, mily óriási nehézségekkel kellett Duscheknek, az 1849-iki pénzügyminiszternek, a folytonos vándorlás folytán küzdeni s mégis mily eredményt tudott fölmutatni, e vád felötte igazságtalanannak tűnik föl. A 49-ik számadások egyenkint elősorolják ama pénzjegyszállítványokat, melyek a sajtó alól a föfizető hivatalba áttették. Átlag véve 6 millió szállított be havonként és pedig többnyire kisebb pénzjegyekben, mert 1000 fritosok nem is nyomattak, sőt június elején a 100-asok kibocsátása is megszűnt. Annál nagyobb mértékben folyt a 10 és 2 fritosok, a 30 és 15 krosok nyomtatása, sőt az 5 fritosokból is 40—50 ezer frt szállított be majdnem minden második nap jul. 19-éig. Szám szerint bizonyos tehát, hogy a pénzsajtók többet nem bírtak előállítani, lelkiismereti dolog lévén a kiállítás körül némi gondnal járnai el a hamisítás megnehezítése kedvéért.

«Midőn — írja Kossuth 1872. nov. 26-ról Simonyi Ernőhöz intézett levelében — midőn a fővárost elhagyni voltunk kénytelenek s az osztrák Európászerte hirdeté, hogy mindennek vége van: arra, hogy valóban vége is legyen, nem kellett volna más, mint az, hogy Duschek az ország ingó értékének a különösen a pénzsajtó gyárkészletnek becsomogásával kétszer huszonnégy óráig elkéssek. Egy kissé lanyhább erély, egy kis idővetél evésre, alváásra, pihenésre, szóval egy kis «ártatlan elkésés» és mindennek vége van helyrehozhatatlanul. Egész lajstromát lehetne idézni a birneves hazafiaknak, kiknek semmi másról, csak saját személyük bepakolásáról kellett volna gondoskodniuk, mégis — elkésstek. Duscheknek az ország vagyonát kellett megmenteni, a pénzsajtókat, egész gyárakat darabokra szedve elesomagolni, Szolnokig vasuton, onnan a rettenetes télen szánon, tengelyen Debreczenbe átvárazsolni, hogy a haza védelmét folytatni lehessen, — de ő nem késett ám el! A ki őt látta, mint sokan látták Pesten, Budán, Szolnokon nemcsak rendelkezni, hanem éltlen, szomjan, álmatlanul saját kezével dolgozni, nem mint egy, de mint tíz napszamos; a ki tudja, miként én tudom, hogy minden hazafias eltökélés, minden hősiesség elszántság haszontalanúvá vált volna, ha akkor, midőn a nemzet sorsa percek fölhasználásának pókháló szálán függött, ezen egy ember, nem mondom, lútlenne válik a haza iránt, hanem csak több mint emberi erélyt nem fejt ki a reá hárult föladatak teljesítésében: annak lehetetlen el nem szomorodni, ha látja, hogy még egy ily férfi emléke sincs biztonságban a nyomorúságos inszinnuációk ellen. — Ha végig futok emlékezetemmel a tényezők egész seregén, most 23 év után is azt mondom, a mit akkor sokszor mondtam: «helyünket sokan betöltöttük emberségesen; de mindannyiunk között csak három ember volt, a ki helyét oly bámulatos sikerrel töltötte be, hogy azt hasonló sikerrel lehetetlen lett volna más által betölteni. E három ember: Lahner tábornok, Lukács honvédezeres és Duschek Ferenc volt!»

De a sajtó költöztetése nem állott meg Debreczenben. Onnan vissza Pestre, majd Szegedre, aztán Aradra 170 nehéz teherkocsival. Ez utazások egyenesen oda tartoznak a forradalom hőstettei közé, s föltételei voltak annak, hogy hazánk bámulatra ragadta Európát.

Serre az emberre tudták ráfogni, hogy furfangos módon biztosítottasorsát Bécsben s leköté annak szolgálatait!

Sőt többet fogtak rá; azt, hogy az ország ércpénzkészletét az ellenség kezére játszotta. Tény az, hogy Duschek karavánja a pénzsajtókkal Aradnál utközben az ellenség kezére került s vele az ércpénz is. Duschek átadta. S az volt az a nagy bűn! — Helyesen veti fel Kossuth a kérdést: «De hát mit akarnak a gyanúsítók, hogy cselekedjék vala? Azt, hogy ellopta volna? — Ah, a 49-ik korszak emberei ezt a mesterséget nem értették! Ezért tudtak 70 egynehány millió forinttal sereget teremteni, fölfegyverezni, semmiből eltartani, háborút viselni két birodalom s bellázadás ellen, a törvényhatóságok házi pénztárait is ellátni, mert adó nem volt kivétel, és még vasutat is építeni. Duschek, mikor mindent veszítve talált, mondhatni nyílt vásárt ütött a boldogtalan emlékü Világoson. Beváltott minden bankót, fizetett minden árjegyzéket, míg csak jelentkező akad. Midőn többé nem akadt senki, hát mit kellett volna a maradékkal csinálnia, ha lopni nem akart? elásni? akkor is azt mondták volna, hogy ellopta.»

De hát mi is volt az a nagy kincs? Nyers arany és ezüst, rudakban, a mit nem lehetett elfizetni aprópénz gyanánt. De hát mért nem verette előbb pénzzé? Azért, mert nyom nélkül tűnt volna el, mindenki a láda fiába rejtette volna s a forgalomnak nem lett volna haszna belőle; míg megakarítva alapul szolgálóndott az ország pénzügyeinek rendezésénél.

De hát mennyi volt ez az érték? A 1848. sz. osztrák pénzügyminiszteri okmány megfelel erre is. Nem képviselt nagyobb értéket 511,300 pftnál. Ennyit adott át Duschek, s ennyi vétetett föl újabb a közös aktívák közé.

De hát miért nem menekült Duschek is a többiekkel? Ez gyanús. Mégis biztosítva kellett lennie, hogy bántódása nem lesz, ha marad is.

Nem azért maradt! Maradt azért, mert becsülete drágább volt, mint élete. Mindenkinek szabad volt menekülni; de neki nem volt szabad. Ő neki, mint pénzkezelő tisztviselőnek számolnia kellett. «Ő érezte — ugymond Kossuth, — s utolsó találkozásunkkor megmondta nekem, hogy ha mindent elveszett is, egynek nem szabad elveszni: a 49-iki kormány becsületének. Neki be kell számolnia, miszerint tisztán álljon a világ, a történelem előtt, hogy a 49-diki kormány nem használta a hatalmat, fejős tehén gyanánt, saját hasznára. Megbukott az ellenséges sors csapása alatt, de keze tiszta volt és szennytelen. — És beszámolt.»

S most már tekintsük, mennyire biztosította Duschek a maga bántatlanságát. Egy életrajza ezt mondja: «Mindamelllett (t. i. hogy oly nagy kincset játszott az ellenség kezére) elfogták s Pestre kísérték, hol azonban szabad lábón védhette magát. Majd Bécsbe kellett mennie, — hol rendőri felügyelet alá helyezték. De ismét visszaküldték a pesti haditörvényszék elé, hogy igazolja magát. Büntetése azonban mindössze is néhány napi fogság lett, azután pedig nyugdíj.»

A hány szó, annyi rágalom. Egész 1852-ig ide-oda hurcolták, fakgatták, vizsgálták s egyik helyről a másikra vonszolták. Végre, 1852-ben, elítélték hat évre. Hogy nem kötélre, csak a diadalmas hatalom időközben lecsillapult vérszomjának köszönhető. Az új épületből szuronyok közt kísérték el Theresienstadba báró Vay Miklóssal együtt, ki aztán állandó börtöntársa lett s Magyarország volt pénzügyminiszterét pénzzel is segítette. Duschek aztán a theresienstadi börtönben ült egész 1855 végeig, a mikor is nem különös kegyelem, hanem az általános amnesztia folytán szabadult ki sok másokkal s azok között Vay Miklóssal együtt.

Ez volt hát az a kikötött jutalom, az ellenségnek tett „jó szolgálataitért.“

Börtönéből kiszabadulva, Horvátországba ment, hová neje, Bedekovics Kornélia, Budán mindent eladva, legkisebb fiával, Kálmánnal, költözött volt. Itt kereste föl családjá romjait. Legidősb fia, Géza, őrnagy volt a gyalogságnál, a fiatalabb, Béla, kapitány a huszároknál. Vitézül küzdötték végig a szabadságharcot, s annak elnyomása után besoroztattak a Hohenlohe- ezredbe mint közlegények. Olaszországba hurcolták őket, hol Béla súlyos beteg lett s mint a legközségesebb közbaka kezeltetett s fivérének Gézának még azt se engedték meg, hogy gondosabb ápolásáról gondoskodjék. A szegény anya kétségbe volt esve férje, gyermekei sorsa fölött, mindent elkövetett, hogy legalább gyermekeit megszabadítsa mostoha sorsuktól. Nagy nehezen sikerült is összeremtenie a szükséges pénzüsszeget, azon fiait 1000—1000 frrtal kiváltotta. Géza most is él, bajok közt gazdálkodva Zágrábban, míg Béla pár év előtt anyagi gondok miatt pisztolylyal vetett véget életének.

Duschek Ferenc eszdenben, elvonultán, küzdelmek közt élt Czernoveczben, Horvátország egy elrejtett zugában. Eltemették, elfeledték. 1867-ben a magyar miniszterium azonban megemlékezett a

forradalom volt pénzügyéről s ez — nem pedig az osztrák kormány — rendelt számára 3000 frt nyugdíjat, melyből aztán egész 1872 okt. 17-én következett haláláig szükségét szenvedő nővéreit is segíte.

Ez adatokat beavatott kézből vettük, egy rokonától, ki mint gyermek az ő házában töltte az 1844—49 közti időt. «Tanuja voltam, — írja a többi közt — csodával határos hivatalnoki szorgalmának és kitartásának. Minden reggel már hat órakor fölment hivatalába, honnan csak d. u. 4-kor jött haza. Ebéd után egy órát kedvelt virágai közt szokott töltöni, aztán ismét hivatalába ment s csak a késő éj vetette ismét haza. Higgadt, nyugodt tisztviselő volt mindig s politizálni még családi bizalmas körében se hallottam soha. — Számos testvérei közül egyik, Ferdinánd, honvédmegye volt Komáromban. Neje lelkes honleány volt és én Guyon Richárd nevével sokszor láttam buznogni a hazafias irányú nőgyuletek körül a szabadságharcz alatt. A szegény asszony később hiába járt Bécsben, kihallgatásért, kegyelemért esdve. Még azt sem engedték meg neki, hogy meglátogassa, viszontlátásra férjét börtönében. El is hunyt még férje kiszabadulása előtt s ez már csak sirhalmát láthatta meg.»

«Későbbi időkben még kétszer volt alkalmam találkozni vele, — folytatja a levél írója — 1852-ben, midőn egész családját összehívá Budára, hogy elbucsuzzék, theresienstadi fogságát megkezdendő s a hatvanas években, midőn Magyarországra jött meglátogatni rokonait s b. Vay Miklóst is Golopon. Ekkor mondá, hogy a vizsgálat alatt összes alárendelt tisztviselőiért föltétlenül elvállalta a felelősséget, kijelentvén, hogy kiki a mit tett, az ő parancsára tette.»

Most ott nyugszik a félreismert, meg-rágalmazott, becsületében oly érzékenyen sértett férfi a scitarjevói sirkertben. A történelem, ha megkésett is, de meghozza számára is elégtételt s le fogja tenni legalább sirjára a becsülettel betöltött kötelesség elismerésének és a hazafiai érdek ama koszoruját, melyet vajha mindenki, a kinek kiosztjuk, oly igazán megérdemelne, mint megérdemelte ő.

Tórs Kálmán.

Bucsuztató.

Menj utadra ó év, menj, miként a többi!
Senki sem kívánja kereked megkötni.
A mi gondot hoztál, a mitől megfosztál,
Vidd el a mi rosszat minékünk okoztál.

Bőségesen ontád a miből nem kértünk,
S szük marokkal osztád a mi után éltünk.
Az emberiséget ürge számba vetted,
Jó meleg fészkekből sorba öntögetted.

De ha már emberség nem lakozék benned:
Legalább vinnéd el mi nyomodban termett.
Ki, a hol tűz sincsen, pokolmódra éget:
Vidd rongyos fiadat, a ezudar Inséget.

Menjetek! Lássátok senki sem marasztal,
Nincsen számotokra egy terített asztal.
Könnny nektek menni, befogad a Semmi,
Előbb-utóbb ugys csak azzá kell lenni!

Te pedig jövendő újdonat esztendő,
Szakíts a rossz vérről, az leszen illendő.
A kit ugys esznek, a kit ugys marnak:
Derits szebb napokat a szegény magyaroknak!

Sipos Soma.

A „Szép kut“ s a Boldogasszony temploma Nürnbergben.

A műiparáról ma is annyira nevezetes Nürnberget a művészettörténelem barátai egyik legnevezetesebb városnak tekintik az Alpesektől innen. Kevés hely van Olaszországon kívül, hol annyi nevezetes művész élt s működött volna a

modorban épült házak sűrűn egymás mellé rakott apró ablakokkal, régi templomok és tornyok, ódonzamatú falak és más épületek egymásután váltják föl egymást; a vakolatlan vörös téglaházak kirugó erkélyeikkel s itt-ott az utcák egy fegyverzett lovasszoborral, ezimerekkel, magas tűzfalaikkal s apró tornyaikkal oly sajátos hatást gyakorolnak az idegen utasra, különösen néptelen helyeken, mintha a történelem olvasá-

sze, Schonhofer Sebald művének tartották. Ma már ez a nézet meg van ezáfolva, de a művészettörténelem e kutat a góth korszak ilyenmű szebb emlékei közé sorolja. Alul csinos menyegzetek alatt 9 hős szobra áll, a kor izlése s köztudata szerint megválogatva: Klodwig, Nagy Károly s Bouilloni Gottfried (keresztények); Josua, Maccabaeus Judás és Dávid (zsidók) s végül Hector, Nagy Sándor és Julius Caesar (p-

A „SZÉP KUT“ ÉS BOLDOGASSZONY TEMPLOMA NÜRNBERGBEN.

14-ik század elejétől a 16-ik végeig csaknem szakadatlan egymásutániságban s ezek között első helyen áll a magyar eredetű Dürer, a művésztörténelem legnagyobb alakjainak egyike. De nemcsak itt éltek s működtek ők, hanem művésztüknek emlékei is csodás nagy számmal maradtak fenn e helyen. Az Alpeseken innen nincs egyetlen község sem, melynek oly határozottan középkori külső jellege volna. Magas csucsíves

sából alkotott képzeleteink nyertek volna alakot s valamely varázsló századokkal visszaröpített volna mindnyájunkat.

A nürnbergi műipar és művészet első virágzása korából van a „Schöner Brunnen“ a nagy piácson, melyet képünk ábrázol. A nevéhez méltó, valóban szép kut a 14-ik század végéről ered. Szépsége s ékítményeinek jellege folytán sok ideig a kor legjelesebb nürnbergi művé-

gények). Köztök van a hét választófejedelem, fölöttük Mózes és a hét próféta s ezenkívül számos állat- s emberfej, vizöntő stb. Az apró tornyszerű disztimények, a nyílt ablakok az egész művet úgy tüntetik fel, mintha egy magasztos góth templom csucsáról szállították volna le ide a földre, hol a zajos vásári közönség s a dévaj vízfordó eselések bizony nagyon keveset törődnek azon kiváló műizléssel és szorgalommal,

melyet a kut alkotója (Balier Henrik) kifejtett. Közel szomszédságában áll az alig egy pár évtizeddel előbb (1357—1361-ig) épített „Frauen kirche“. Kapuja és homlokzata elragadó képet nyújt. A csucsíves korszakban uralkodott mély

veszik körül, felül a boltívben Krisztus életére és szenvedésére vonatkozó elbeszélések láthatók s végre egy alakgazdag csoportozat, mely az utolsó ítéletet ábrázolja. Benn a templomban Schonhofer s más jeles mesterek szoborműveivel

kinézése, különösen távolról tekintve, nem nagyon vonzó, de kétségkívül antik jellegű. A vásártér modern csarnokai s a körüskörül nyüzsgő néptömeg sem vonnak el semmit ez eredeti jellegből. Képesoportunk még most is büszkén emlé-

THURZÓ JÁNOS. †1508.

THURZÓ SZANISZLÓ. †1625.

THURZÓ I. ELEK. †1548.

THURZÓ II. ELEK. †1594.

A THURZÓ-SIREMLEK LÖCSÉN.

vallásos érzelem, a művészi izléssel párosult gyöngéd pepecselő gondosság a legreálisabb dolgok fölékítésében önkénytelenül meghatják a figyelmes szemlélőt. Egész kis muzeum láthatótt. A szent szüzet apostolok és próféták szobrai

s néhány régi festményrel találkozunk. Különösen híres az ugynevezett Tucher-féle foltár, melyen ugyancsak Schonhofertől Krisztustörténetének fő mozzanatai s a két apostol-fejedelem van ábrázolva. A Boldogasszony templomának külső

kezett azon korra, midőn a polgárság virágzó korában minden község önálló szabad állam volt s e kis államok nem hódításban, hanem az ipar és művészet fejlettségében versenyeztek egymással.

Ujévkor.

(Egy hetvenöt éves öreg, öreg barátjához.)

Tél van, havat szítal süvöltő vand szele,
Dudol kéményemen, hogy rend a ház bele.
Mindenütt ridig pusztulás.
Halott az északi földrész, s hol nevetve
Gerlepar édelgett, sírba van temetve
A kedv, élet és vidulás.

Telünk van, nekem is nekéd is már; azt a
Hajdan szép barna főt felérré havazta
Hetvennégy viharos teled.
Tavaszként viruló fiatal arcodra
Ráborult az idő rongya, ráncza, fodra.
Nem esuda. Régen viseled.

Idő hozza, el is viszi a zord telet,
Gerlének új kedvet hoz a vig kikelet.
De nekünk, szeretett pajtás,
Ha tagjainkból a lét nedvét kiiszsa,
Nem hozza azt többé az új tavasz vissza.
Elmulunk, mint egy sóhajlás.

Aztán mi lesz? hogy lesz? Erre csak azt mondom,
Lét után, a nemlét korára nincs gondom.
Éltem s használtam emberül.
Az Édes gyökér nem pusztul ki egészen,
Négy fiam annak még fentartója lézen.
Nyomodba meg más pap kerül.

Helyünkre újabb s tán jelesb erők hágnak;
Nem lesz hát miattunk hűja a világnak.
Azonban porhüvelyünkkel,
Bár nekünk is utóbb mint akárcik másnak,
Az élők földében birtokhatatásnak;
Hófuvatként nem veszünk el.

Ujabb alakjába jutunk az életnek,
Szétnállott testünkől ha majd vilygót vetnek,
Lakház is lehet belőlünk.
S tanyázní fog bennünk most bú és fájdalom,
Majd keresztelőd, tor, névnap, lakodalom
S vig tanya! mondják felőlünk.

Én azért, hogy havas fölvel kopaszulok,
Múló voltom miatt csöppent sem busulok,
Mert mint elpusztult Ninivé,
Babilon, Karthágó, száz kapujú Thébe,
Melynek helyét számláscsorda terít be,
Én úgy nem leszek semmivé.

Nem léssz azzá te sem, régi jó barátom!
Sőt biztat a remény, hogy egykor meglátom,
Uj színben nyájás képedet.
Ha sártestünköl majd épül ház vagy kamra,
S a kegyes tapasztók a baloldalomra,
Odasímitnak tégedet.

Uj évet értünk és újabbat avultunk,
Nincs biztató jövőnk, van szomorú multunk
A fájó emlékezetenben.
Fájó; mert a volt nincs, s mi biztató vala
Benne, az is csak mult, így lépünk által a
Multból, mint léptünk kezdetben.

Édes Albert.

A két ördög vára.

Történeti beszély.

Írta EÖTVÖS Károly.

Szegény, istenben boldogult Rákóczy fejedelem bizony nem igen jöhetett segítségére híveinek amoda tul szép Erdélyországban. Bizony elég dolgot adott neki a sok német, a sok labancz generális itthon Magyarországon is.

Hiába küldözgette hozzá Toroczkay István főkapitány uram a sok szép könyörgő levelet, nem lehetett annak kellő fogadtatja. Hiában adta tudtára Steinville generális sok, nagy, veszedelmes praktikáit; hiában figyelmeztette a kolozsvári praesidium szüntelen való ármánykodásaira; hiában istenkedett kuruczoknak

fogytán, labanczoknak szaporodtán, országnak veszedelmén, igaz ügynek hanyatlásán, — mind hiában volt ez. A fejedelemlnek Magyarországon volt dolga.

Egyszer aztán amaz ármányos Steinville generalisnak az jutott eszébe, hogy egy nagy farka ráczot, tolvaj, rabló, haramia népet onnan Alibunár tájékről behurcolt Erdélybe. Ezt pedig csak azért tevén, hogy ez a sereg oda is elmenjen, a hová a vallon katonát el nem viszi lova. Hogy e vakmerő népség keresztülhaladjon erdőn, síkon, hegyen, völgyön s vigyen magával kanóczot és rémületet mindenhová. Hogy e marta-lózhad elárasssa Aranyosszékét, Tordavármegyét és a Mezőséget, és mind e nagy vidéken és ennek környékén jobb érkölsre, istenfélelemre, esászári iránti engedelmségre tanítsa a dacoskodó nemes urakat. Hogy e szilaj, fékezhetlen haramiak átkutassák a barlangokat, megmásszák a bércek sziklagerinceit, behatoljanak a toroczkói szorosba s Toroczkay István főkapitány uramat kiszédjék várából, mint a hogy a sasfiakut ki szokás szedni a szikla fészekből.

Csak hogy a sasfiak megvédjék az anyjuk, de ki védi meg a toroczkói várat?

Privoda Dragutin volt a rácz harám-basa neve. De keresztnevét soha nem használta, talán meg se volt keresztelve átkozott pogányja. De nem is neveztek őt harám-basának, hanem elnevezte őt Steinville generalis labanczkapitányának, adott is neki erről nagy levelet czifra irással, esászári nevével, esászári pöcsétjével. Privoda örült a nagy levélnek. Czifra irást, esászári nevét nem ismeré, hanem a nagy pöcsétet jól ismeré. Olyanforma volt annak a képe, mint a nagy esászári ezüst talléroké. Ezekkel a tallérokkel pedig már rég óta jó ismeretségben vala.

De hogy mert volna e esászári levél ellenében tiszteletlenséget tanusítani a kolozsvári praesidium. Sőt inkább a mint a generalis tudtára adá a nagy eseményt, sietett ő is a fölött való nagy örömet és megelégedését kifejezni s a haramiát Privoda kapitányának elismerni.

De lett is fogadtatja ez ármányos praktikának. Alig kezdé meg Privoda a maga veszedelmes hadjáratát, mindjárt vették észre a nemes urak, hogy a világ nagyot fordult körülöttük. Őket ugyan megmentheték a várak és kastélyok tömör falai Privodának landzsájától, de népeiket, jobbágyaikat bizony fölperzselté a rácz.

Először fölperzselté a házakat. Aztán elhajtá a lábás jószágot s fölperzdálá a mit magával nem vihetett. Meggyalázá az asszonyzemelyeket, megöldösé a bátrabb és fiatalabb férfiakat, nem kímélé még az istennek szentegyházát sem. Füsttel, zsaratnokkal s égő falvak lángjának vérpiros fényével telt meg a levegőség s kinnal, jajgatással s égő keserűségnek fekete érzetével telt meg a szegény nép szíve.

És a mikor már nagyon tele volt, oly tele volt, hogy majdnem kiesordula: akkor Privoda szépen beszélt a nép véneivel s barátkozott a fiatalokkal.

— Lássátok, így kell élni a szegény embernek, megérdemli sorsát. Én is ilyen gézengúz, hiábavaló szemét voltam, mint most ti vagytok. Török, tatár és portyázó hajdu én velem is így bánt, mint én bánok ti veletek. Gondoltam egyet valahára. Főlesaptam a esászári emberének. És most nagyobb ur vagyok a nemes uraknál, hatalmasabb vagyok a vármegyénél. Olyan hatalmas vagyok, mint a török, mint a tatár, mint a portyázó hajdu. Mert én vagyok a Privoda kapitány. Adjon isten minden jót.

És aztán tovább ment Privoda kapitány. És a hol járt: ott világos lón éjjel és sötétség lón nappal és szegénynyé lón, a ki gazdag vala, és nem lón gazdaggá a szegény.

És megint szépen beszélt a nép véneivel és megint barátkozott a fiatalokkal.

— Lássátok. Nem azért pusztítlak én benneteket, mintha nekem öröömöt ténék a ti nyomorúságotokon. Hanem azért, mert örülni akarok a kurucz urak nyomorúságán. A falu, mely elhamvadit esóvám tüzétől, nem a tiétek, hanem az uraságé. A lábás jószágot, melyet főlemészt seregem, nem a magatok számára nevelitek, hanem az uraság számára; — a kit kardom levág, mordályom ledurran, még az is csak az uraság szolgálatára. Mit jajgatok tehát az uraság baján, inkább menjetek oda a várba s vigasztaljátok meg szegény urakat. Övé a kár, övé a veszedelem. Én mondom azt nektek, én a Privoda kapitány.

Megint csak ment tovább és ment vele együtt az átok és veszedelem.

— Ha kezembe adjátok a nemes urakat: még a hajatok szála sem görbül meg az én kezem által. Őket kereselem én s ti jöttök utamba. Szegény paraszt, bizony bolondabb vagy te, mint a jármás ökröd.

Igy beszélt Privoda kapitány. Hejh az igaz ügynek többet ártott szavával mint fegyverével.

Mert hiszen ha csak fegyverrel viaskodik s ember ellen emberszamba akar vétetődni, majd megtanította volna őt Toroczkay István uram emberségre nagyhirtenen.

Hanem hát Privoda kapitány okos ember vala. Egy ízben úgy véletlenül találkozott vele a járai havasokban Daczó Bálint, Toroczkay uramnak egyik vitézlő hadnagya s bizony fűbe megrakott ott Privoda kapitányának vagy negyven legénye. Őt magát is csak az imádság őrizé, hogy Patkós Daninak hosszú nyelű taglója tarkón nem ütötte. Ha jobb lába nem lett volna a futásra, mint a torjai mérásors legénynek: soha se diésekedett volna Steinville generalis előtt többé a felől, hogy a mult héten hány falut gyújtott fel s hány ökröt és juhot terelt be a monostori táborállás kerítései közé.

Ettől az esettől kezdve gondosan kerülte Toroczkay uram rendes kuruczait. Hagyta ezeket a vallonoknak. Jó kémei mindig biztosan értesíték arról, merre nem várja őt hadra kész ellenség. Hanem annál nagyobb elszántsággal látott hozzá, hogy a föld népét felbujtogassa a kurucz nemes urak ellen.

Legelőször belátta az ebből származható nagy veszedelmet Kemény József gróf uram ő nagysága. Hiszen már nemcsak a Maros völgyén, hanem még a Küküllő mentében is kezdtek az emberek sügni-bügni, éjszakázni, erdőszélben gyűlést tartani, urasági pakulárokkal verekedni, belső eselésekkel csufolkodni. Rossz jel volt ez mind.

Még rosszabb jel volt s még nagyobb szegyet ütött ő nagyságának fejében az a sajátságos tünemény, hogy a mikor egyik napon Nagy-Enyedre beporozkált, hát a szemközti jövő sok ember közt akárhány találkozott, a ki a helyett, hogy az uton szépen megmaradt s bozontos kucsmáját tisztességgel leemelte volna, el-kitért előle nagy messzességre és csak a ködmenen rántott egyet s még melyebben húzta kucsmáját a két szemére. Volt pedig a bestefiak között olyan is elég, a ki még csak tegnapelőtt is nagyot kurjantott a kalákán az uraság egészségére.

Kemény József uram ő nagysága csöndes, jámbor ember vala. Utált minden zenebonát, elkerült minden huza-vonát s igaz lelke szerint ítőzött a háborúságtól. És ámbár úgy szive szerint a fejedelem igaz ügyének diadalát óhajtotta: mindazonáltal semmi-féle nagy barátkozásba a kuruczokkal nem keveredett, noha tisztességére meg kell vallani, Steinville generalishoz sem eszozott-mászott az ő nagy kegyelmének elnyeréséért.

Hanem hát jól megfontolván ama gonosz Privoda kapitány istentelen incselkedéseit: okos embernek, jó hazafinak mindent meg kell eslekedni, hogy a bekövetkezhető nagy veszedelem, pórak, oláhnak, szolgáló embernek felzendülése jó ideje-korán elháríttassék. És miután az most már tökéletesen bizonyos, hogy Toroczkay István főkapitány uram minden jó indulatinak s atyafiságos szeretetének daczára is a mezőségi és marosvölgyi és küküllőmenti nemes urakat meg nem védelmezheti, holott pedig ősi tisztas alkotmányunk erőssége általuk van, rajtuk nyugszik, bennük él: emélfogva mostanság nincs sürgősebb teendő, mint Steinville generalishoz elmenni, a nemes urak hódolatáról őt biztosítani, pártfogását, segítségét kikérni s Privoda kapitányt ama perversus utról eltéríteni. Tudnivaló pedig, hogy mindezekért Toroczkay István uram boszut nem áll, hiszen ő is csak nemes ur és igaz magyar ember, a ki belátja a dolgot s nem pusztítja a maga vétét.

Nem is eslekedte ezt Toroczkay István uram, pedig lett volna benne módja elég.

Kemény József uram ő nagysága nagy tekintély ember vala akkor tájt Erdélyországban. Hire, neve, tisztessége, nagy elméje és nagy szép uroalmái és várai előtt bizony levetették a kalapot még a nemes urak is. Hát még a szélesen kiterjedett atyafiság s a Privoda kapitánytól való nagy félelem mit nem művelhetett.

Alig terjedt el a környéken annak hire, hogy immár a gróf uram ő nagysága is meghódola: nosza sietett a többi nemes ur is Kolozsvárra, biztosítván a praesidiumot és Steinville generalis a főlsége esászári ur iránt való változhatatlan hűségéről és engedelmségről. A nagyajtai Donáth testvérek elsőiként a gróf uram ő nagysága böles nyomdokán haladni. Mikola László pedig, mikor szász-fenesi kastélyából kiindula, egész nagy sereg nemes ur esatlakozék hozzá, hogy őket is kisérné el a generalishoz. Külön banderiummal ment vala pedig a járai nemesség, sőt meg kell vallani, hogy Torda városának nemes tanácsa is elérkezettnek látta az időt arra, hogy fényes deputációt küldjön a generalis urnak tiszteletére.

(Folyt. köv.)

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE.

ELSŐ FEJEZET.

A kinek díj van téve a fejére.

«Két ezer font jutalom adatik annak, a ki élve vagy halva kezekekeríti a szíjpot lázadás egyik volt főnökét, kinek a bombay-i helytartóság székelyhelyén lappangása jelezte: Dandu-Pant nábobot, a ki még ismeretesebb e név alatt: . . .»

E hirdetésnyit olvashattak Aurungabad lakói, falragaszokon, 1867. márczius 6-kán este. Az utolsó név, — hirhedt, egy részről átkozott, más részről titokban imádott név — hiányzott azon falragaszon, mely egy a Dudma partján romban heverő bungaló falára csak azimént szegeztetett ki. Azért hiányzott pedig, mert a hirdetésnyilap azon sarkát, melyre épen e név esett, egy fakir szakította le, a ki a víz magának s a hadra kívül akkor senki sem járt, nem is láthatta meg senki. Az üldözött lázadó-főnök nevével együtt a bombay-i főkormányzó neve is le volt szakítva, a ki az indiai alkirály aláírását ellenjegyezte volt a hirdetésnyen.

Mi indította a fakirt e tettre? Azt remélte-e elérheti a hirdetésnyet megcsontításával, hogy az 1857-diki lázadó-főnök kikerülendü ez által a nyilvános üldözést s annak következményeit? Remélhette-e, hogy oly remítő hirhedséget, egy hirdetésny rongyával együtt, megsemmisíthet? Örültég lett volna ezt hinnie.

Hasonló szövegű hirdetésnyek, száma nélkül lepték el Aurungabad házai, palotái, moséi

s vendégfogadóinak falait; s azonkívül hirdető is járt körül az utcákon, hangos kiáltással jelentve a falragaszok tartalmát. A tartomány legkisebb s legfőváros városkájának a lakói is értesülve voltak már a Dandu-Pant fejére kitűzött díjról. S ha a hir való, hogy a félelem lázadó csakugyan Hindostan e tartományában kereset menedéket: hihetetlen, hogy mielőbb ne kerüljön kézre, holott anyiai érdekében áll őt kiszolgáltatni.

Mit akart hát a fakir, a falragasz leszakításával? Kétségkívül csak a harag, — vagy talán a megvetés érzelmének akart azzal kifejezést adni. Elég az hozzá, hogy a leszakított darabka papirt összegyürve, egy vállonitással tovább haladt s a város legszegényebb és legnépesebb része felé tartott.

A hindu felsziget ama részét, mely a nyugati Gát- és a bengáli öböl melletti Gát-hegyek közt terül el, s a Gangesen inneni India déli részét alkotja, Dekkán-nak hívják; e név maga, szanszkrit nyelven, épen *dék* jelent. Dekkán több tartományt foglal magába, melyek a bombay-i és madras-i kormányzóságok alatt állanak. Ezek egyik nevezetesebbike az aurungabadi tartomány, melynek fővárosa akkoriban az egész Dekkán fővárosának tekintetett.

A XVII. században a hirneves mongol esászár Aurung-Zeb, székelyhelyt e városba tette át, mely Hindostán régibb történelmében Kirki nevet viselt volt, százezer lélek lakta akkoriban. Ma csak ötvenezer lakosa van, az angolok uralma alatt, kik a hajderabadi nizam nevében kormányozzák. De a felsziget legegészségesebb városai egyike, melyet az ázsiai kolera mindeddig megkímélt s a félelem lázák sem látogatnak, melyek Indiában ezerekenként sóprik el az embereket.

Aurungabad megőrizte egykori nagysága fényes maradványait. A nagy-mogul palotája, a Dudma jobb partján, a Jahán shák (Aurung-zeb atya) kedvenc szultánjának mauzoleuma, az ágrai tádzse mintájára épült mosé, könnyed hajlatu kupolája körül égbe nyúló egy karcu minarettjével, s még egy sereg művészileg épült s gazdagon díszített emlékmű, megannyi jelei a hindostáni hódítók leghíresebbike egykori hatalmának, gazdagságának s műveltségének, a ki ez országot — melyhez Kabult és Assámot is esaltolta — hasonlíthatatlan virágzásra emelte egykoron.

Bár azóta Aurungabad népessége tetemesen megfogyott, egy ember most is könnyen elérjézhetté vagy elvegyülhetett az ott nyüzsgő oly vegyes népfajok s alakok között. A fakir, akár valódi, akár alfakir volt, észrevétlenül el is vegyült a többi közt. Hozzáhasonlóktól csakugy hemzseg az egész India. A fakirok, a szájedekkel együtt, vallásos koldusok testületét képezik, kik vagyalag vagy lóháton koldulnak s az alamizsnát — ha készséggel nem nyujtatik — ki is tudják erőszakolni. Az önkéntes vértanu szerepétől sem riadnak vissza, s nagy tiszteletben állanak a nép alsó osztályainál.

A mi fakirunk magas termetű férfiú volt, öt láb és kilenc hüvelyk. A negyven évet legelőbb egy-kettővel haladta tul. Alakja a szép maharatta-faj jellegét viselte magán, különösen a mindig éber fekete szeméből kilövellő fényben, de arca a hindu ezer apró sebholyciól volt eléktelenítve. Termete, acél izmaival ép oly finomnak mint erőteljesnek látszott. Különös ismertető jele, hogy balkezén egyik ujja hiányzott. Rőt haját turbán fődte, de testét a derekán megkötött rongyos vászoning felté meztelenül hagyá, lába is meztelen volt. Mellén élénk színekben, tetorirozva, tünt föl a két fő hindu istenség jelvénye, a Visnu negyedik megtestesülésének orozlánfeje s a vad Sziva háromszemű háromszöge.

Aurungabad utcáin könnyen kimagyarítható lázas mozgalom vala észrevehető; kivált a vegyes lakosság aljas városrészben. Férfiak és nők, gyermekek és agok, benszülottek és európaiak, királyi ezredbeli s hindu katonák, mindenfajta koldusok, vidékbeli paraszok — csoportok, beszélgettek, élénk taglejtésekkel, magyarízták a hirdetésnyit, s latolgták a rop-pant jutalom megnyerhetésének esélyeit. Nagyobb igazgatóság nem lehetett volna a szerencsekerek előtt, melytől a nagy sorsjegy kivetését várják a játékosok. A főnyerőt mindenki megkaphatta a jelen esetben: e főnyerő a Dandu-Pant feje volt. Csak szerencse kellett: találkozni vele, s erő: elfogni.

A fakir, az egyetlen, a ki nem látszott a jutalom megnyerésére számítani, áteszusamlott a tömeg között, meg-megállva, hallgatva a beszélgetőket, mint a ki hasznos meríthetne a hallottakból. Maga egyszer sem szólt belé; de míg ajka hallgatott: fülei s szemei annál inkább résen voltak.

— Két ezer font a nábob fölaltalásaért! kiálta egyik.

— Nem a feltalalásért, igazítá ki a másik, hanem kezekekerítéséért, a mi egészen más.

— Ugy van; pedig nem olyan ember, hogy ne védje magát.

— De nem az volt-e a hire, hogy a nepőli mocsárookban a ház áldozata lett nem rég?

— Szó sem igaz belőle! maga költötte holt híret, hogy annál nagyobb biztonságban élhessen.

— Azt beszéltek, hogy el is temették.

— Áltemetés volt, hogy nyoma vesszen.

A fakir szemét nem hunyorította milderre. De honlaka önkénytelenül redőbe vonult, mikor egy hindu, ki valamennyi közt a legizgatottabbnak látszott, a következő részleteket beszélte a körülállóknek:

— Annyi bizonyos, mondá a hindu, hogy 1859-ben a nábob, fivérével Balao-Rao-val és a gondai ex-rádzsával Debi-Bux-Singgel, egy a nepőli hegyiség alján levő rejtkebe vonult vissza. Ott, erősen nyomva az angol csapatok által, mind a hármán elhatározták, hogy átszöknek az indo-chinai határon. De mielőtt átmentek volna, a nábob és két társa, hogy haláluk hírelt valóságnibb tegyék, temetést rendeztek magoknak; s el is temették — mindenik egy-egy újat a balkezőnek, melyet ünnepélyes szertartással vág-tak le.

— S honnan tudod ezt? kérde a körülállók egyike, a nagy bizonyossággal beszélő hindutól.

— Jelen voltam a szertartáson, felelé a hindu. A Dandu-Pant emberei elfogtak, s csak hat hónap múlva sikerült megszökniük tőlük.

Mig a hindu így beszélt, a fakir egy percze sem vette le róla szeméit, melyekből villám lövellett. Gondosan elrejté megcsontított balkezét a mellét takaró rongyok alá. Egy szó nélkül hallgatta a beszédet, de összeszorított ajkai remegtek s éles fogait látatták.

— Igy hát ismered a nábobot? kérde többben a Dandu-Pant egykori foglyától.

— Ismerem, felelé a hindu.

— S ráismernél, ha elődbe kerülne?

— Mint önnönmagamra.

— Igy még tán el is nyerheted a fejére kitűzött díjat.

— Meglehet; ha nyan igaz, hogy Bombayba mert jöni, a mit azonban nem tartok valószínűnek.

— Mit is akarhatna itt?

— Talán új lázadást kísérteni meg, szólit egyik a csoportból, ha nem is a szíjpotok közt, talán a paraszt nép kebelében.

— Miután a kormány állítja, hogy itt van: bizonyos, hogy a kormány jól is van értesülve.

— Adja isten, fejezé be a hindu, hogy a szemem elé kerüljön!

A fakir egy pár lépéssel hátrább vonult, de a hindut folyvást szemmel tartotta.

A beállott éj nem szüntette meg a mozgalmat az aurungabadi utcákon. A hírek árja egyre jobban emelkedett s dagadt a napi kérdés hőse körül. Némelyek látni, mások már azt is tudni vélték, hogy el van fogva. Más ellenkező hir azt mondá, hogy kimenekült a városból. Pedig mind ez ellentmondó híreknek semmi alapjuk nem volt. A legjobban értesültek sem tudtak semmit; a nábob feje még mindig megérte a rá kitűzött díjt.

S a hindunak, a ki Dandu-Pantot személyesen ismertte, lehetett legtöbb esélye annak elnyerésére. Hasonló szerencsével, Bombay tartományában, kevesen diésekedhettek. Az északi s a közép tartományokban Szindhiában, Oudában, Bundelundban, az Agra, Delhi, Cawnpore, és Luckno vidékein, kegyetlen dulásai színhelyein, sokan ismerhettek s szívesen kézbe is szolgáltatták, ha arra a vidékre merészkedik. De az nem volt valószínű, hogy oda menjen, a hol kegyetlenségei ezeket tettek özvegyekké és árvákká. S ha — mint mondták — bármi okból visszatért is a chinai földről, a hová menekült volt, egyedül a Dekkánban remélhette, hogy föl ismerés nélkül, némi bizossággal rejtőzhessék el.

Ámde Aurungabadban is, főleg a műveltebb osztályok tagjai, kétségbe vonták a kormány értesülésének hitelességét. Sokszor volt már híre, hogy Danda-Pantót itt vagy amott látták, elfogták stb., de a hír mindig valótlanul bizonyult. A köznépi azonban nem kételkedett ezuttal sem, annak alaposágán. S senki se hitte azt inkább mint a nábob egykori foglya. E szegény hindu, kecségetve a jutalom reménye által, tüzelve a személyes bosszútól is, majdnem kezében érezte már a roppant díj összegét. Terve egyszerű volt. Holnap felajánlja szolgálatát a kormányzóknak; s mielőtt megtudja tőle: hol látták Dandu-Pantot, azonnal odamegy s lesbe áll rá.

Tizenegy óra felé, mikor a néptömeg oszolni kezdett, a hindu is megindult, hogy nyugalomra térjen. Éji szállása csak egy bérkában volt, mely a Dudma-folyó vizén, a parthoz köve libeggett; arra irányzta tehát lépteit. Álmadozva, félig esukott szemekkel ment. Észre sem vette, hogy a fakir követi lépteit; halkán, mint az árnyék s némi távolból.

Az utcák a város széle felé már jóformán néptelenek voltak; egy-két elkésett ember, sietve ment még végig rajtuk, s tűnt el a népe-sebb városrészekben. Az utolsó lépések zaja is elhangzott, de a hindu nem gondolt rá, hogy

A következő perczben a Dudma hullámai elnyelték a beledobott holt testét — hogy vissza ne adják többé...

A fakir elvárta, míg a víz csobbanása lecsönnesült. Akkor visszatérve saját nyomain, a merről jött, átment az elhagyott parti vidéken, be a külvárosba, mely egyre néptelenebbé vált s gyors lépésekkel sietett a város egyik kapuja felé.

Abban a pillanatban zárták be e kaput. A királyi hadseregtől néhány ór állt a kijárat előtt. A fakir nem hagyhatta el a várost, mint kétségkívül szándéka vala.

— Pedig ki kell jutnom még ez éjjel — vagy soha! mormogá magában.

Ismét visszafordult tehát s a falak árnyékában tartózkodva haladott. Mintegy kétszáz lépést haladva, a fal párkányára kapaszkodott, s arra fölvetette magát. E fal külső oldala mintegy ötven lábnyi magasságban emelkedett a sáncz fölött s egészen meredek volt, lépcsőzet és kiálló kövek nélkül. Lehetetlennek látszott hogy ember azon leereszkedhessen. Kötél segíthetett volna; de az, a melylyel a fakir dereka körül volt kötve, alig lehetett néhány láb hosszú, s távolról sem ért volna le a fal tövéig.

A fakir megállt egy perczig s gondolkodott, mitevő legyen.

megesonkított balkezét fenyegetőleg rázva a város felé, e szavak törtek ki ajkain:

— Jaj annak, a ki még a Dandu-Pant kezibe esik! Augolva, Nana-Sáhí nem végzett még veletek!

Nana-Sáhí — e hadi név, legfélelmezből valamennyi között az 1857-diki szípoj-lázadásban, most mint fenyegetés és kihívás hangzott India hódító ellenében.

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

* **Dal-párbaj.** A grönlandiak a nap visszatérését a hosszú téli éjszaka után táncokkal és örömdalokkal ünneplik meg. Ez alkalomra szokták hagyni rendszeren a dal-párbajokat is. A megsértett fél ellenfelét kihívja külön e célra egybehívott nagy közönség előtt gnyudalt költ ellenfelére s azt nyilvánosan elnék; barátjai, kik egy csoportban vannak vele, rendszeren megtoldják e dalt azzal, a mit a párbajozó elfelejtett, vagy legalább együtt dalolnak vele. A kihívott félnek nagy lélekjelenlétre és hidegvérűségre van szüksége, hogy ellenfelének rég előre-készített támadására kellőleg feleljen. Ha a hallgató-ság ítélete szerint ez nem sikerül, a diadalt a kihívó-

A FAKIR.

— RÁM ISMERSZ-E?

A GÖZHÁZ.

egyedül maradt a folyam partján. A fakir még folyvást követte, de a setét oldalon tartva magát, falak mellett, vagy fák árnyaitól védve. Elővigyázata nem volt felesleges; a hold épen feljött s némi gyöngye világot hintett szét. A hindu könnyen észrevehette volna, hogy kísérik és pedig észlelt. A fakir azonban, meztelán lévén, zajtalanul követte emberét s semmi sem árulta el jelenlétét a Dudma partján.

Igy mult el öt percz. A hindu, ugy szólván gépiesen érte el nyomorult bérkáját, melyben az éjt töltöni szokta. Gondolataiba egészen elmerülve tette megszokott éji utját, előre élvezve szerencsét, melyet már kezében tartani vélt; s nem sejtve a veszélyt, mely léptein gládkodik.

Egyszerre valaki — a fakir volt — rá ugrik, mint egy tigris; kezében villám: egy meztelen tör, melyen a hold sugára csillant meg. A hindu, szíven találva, csak hátrarogyott. Nem halt meg egyszerre; a száján kiömlő vérbe, néhány érthetetlen szó is vegyült. A gyilkos lehajlott hozzá, fölemelte magához a lebukottat s saját arcát a hold fényében felé fordítva így szólt:

— Rám ismersz-e?

— Ő az! nyögé a hindu. De mielőtt a gyűlölt nevet kimondhatta volna, a halál, egy vonaglással lezárta ajkait.

Néhány nagy fa zöld, lombos kupja nyult fel a sánczból a falnak majd a párkányáig. Veszélyes, de még sem lehetetlen vállalat, e fa sudarok egyikének hajló, de erős ágai egyikén leereszkedni. A fakir, miután e gondolat megszülemlett agyában, nem is habozott. Leereszkedett a magas fák egyikére s eltűnve egy perczre a lombzat sűrűjében, nem sokára ismét fölmerült abból, egy erős ág hegyére kapaszkodva, mely súlyától meghajolva, őt lassan lejjebb, lejjebb eresztette. Ily módon a fal magasságának mintegy a közepéig becsátkozott alá, de még közel harmincz láb választá el a fenéktől. Így függött ott kezei, míg lábaival egy kiálló követ keresett a falon, a melyen megállhasson.

Egyszerre néhány villám lövellt ki a fal tetejéből; puskaroppanások követték — s a szökény katonákat látott, rá irányzott esővekkel. Egy lövés sem találta; de egyik golyó sodorta az ágat, a melyen függött s az recsenye tört el. A fakir a mélységbe bukkott. Más szörnyet halt volna — ő talpra ugrott.

E perczben új golyózápor üdvözlé — de ismét nem találták s eltűnt a setétben.

Két angol mérőföldnyivel odább, észrevétlenül surrant el az angol őrszem mellett, mely Aurungabadon kívül tanyázott.

Kétszáz lépést haladva még, megállott s

nak ígérk oda s ezzel együtt joga van neki a legyőzött fél vagyonából azt elvenni, a mit akar. Ha egyik fél sem elég ügyes a hallgatók ítélete szerint, mindkettő szegénnyel távozik.

* **Az emberi haj növekvéséről** Moleschot turini egyetemi tanár, ki az élettan terén nagy tekintély, érdekes észleleteket tett, melyből átveszünk a következőket: A haj gyakori vágatás esetén naponként az az egész fejen átlag 0-20 grammal növekszik fiatal (18-26 éves) embereknél, 32-45 év közt e növekvés már csak 0.14 gramm. Nagy testsúlynál a gyarapodás csekélyebb, valamint télen is, holott az állatok szőre télen jobban gyarapodik. A gyakori nyírás növeszti a haját, szakállt és bajuszt.

* **Óriási szobrot** állítottak föl a berlini múzeumban legközelebb. A szobor Prometheust és Okeanos leányait ábrázolja, 130 mázsa súly s 75,000 márkba került. Készítője Müller tanár Rómában s e művön hét esztendeig dolgozott. Nevezetes, hogy az egész mű egy darab márványból van, mely márványt a művész Karrarából vett. A szép darab márványt tulajdonosa 20 évnél tovább őrizte s csak nagynehezen lehetett arra bírni, hogy elárulja.

A löcsei Thurzó-féle műemlékek.

A székesgyarmatosok által emelt városok ugy szólván megannyi sanctuariumi a hazai polgárosodás-és szorgalomnak. Verejtékes munkájok e vidéken nagyszerű műemlékeket hagytak ránk, melyek Szepesmegyét a hazai műregészek Mekkájává avatják.

Nekünk egyetlen városunk símes, mely ódon-szerű külsejével Regensburg vagy Nürnberggel vetekedhetnek. Egyfelől a pusztító hadjáratok, másfelől újabbkori építkezések rombolták le vagy alakították át középkori műemlékeinket. Még a legjobban megmaradtak a tátraalji városok, mint a melyek legalább a török dúlásától nem szenvedtek. Nem is igen van hazánkban város, mely annyi műkincset rejtene falai között, mint épen Löcse, Szepesmegye fővárosa.

Löcse a vármegye kellő középpontján fekszik. Mintegy a természet jelölte ki egy nagy vidék művelődési központjává.

Ez érdekes város piacza a középkorban a jólétet tükrözte vissza. Alakjáról ringnek neveztek, s az e tért körülvevő házak földszintjén félköríves arkádok vonultak végig, részint áru-raktáru, részint arra szolgálván, hogy alattuk rossz időben is kényelmesen lehessen közlekedni. Bár effajta, Löcsén Löben vagy Lauben-nek nevezett arkádok leggyakrabban Olaszországban fordultak elő, hol mintegy napernyőül szolgál-

is igen gyakran látható. Kiváló példánya a kézműri zömök, csinos sgraffitók által ellátott harangtorony. E disztés Olaszországból, Ausztria közvetítésével honosult meg Lengyelországban, s onnan vettek át felvidéki városaink.

A Ring közepén állott a parokhialis templom, s e mellett északra a kereskedők nagy raktára, a mai börzének megfelelő Kaufhaus, melynek helyét jelenleg a reálskola és a kaszinó épülete foglalja el.

A löcsei bőrze a város régi dicsőségének hirdetője. Azokról az aranjezi szép napokról beszél, midőn e város tartá kezében a Krakóból a Fekete-tengerhez menő levantei közvetítő nagy kereskedelmet, mikor hazánk ipari szükségleteit nem Bécs, hanem a felvidéki városok elégítették ki, mikor virágkorát élte a felső-magyarországi kis-ipar és nagy kereskedelem!

Löcse Magyarországon, a XV. századtól a XVII. végéig, vagyis a Thurzók korában, ugyanazt a szerepet játszotta, melyet Florenz az olasz földön, Villani leírása szerint, a Medicek korában. 80 bankházzal nem dicsekedhetett ugyan, de falai mögött, jómódu polgárság körében vonta meg magát Európa kalmár-fejedelmi családainak egyik leghatalmasabb dynastiája, a bethlenfalvi Thurzó-család. E nemzetség történelme az értelmes igyekezet és becsületesség szép történelme.

A bethlenfalvi Thurzó-család, szepesmegyei

ban Ulászlótól engedelmet nyerve olvasztók állítására, azt a munkát idehaza végezte. Már ez maga, kivált a korhoz mérve, oly ismeret, hogy az, a ki egy egész országban legelőször sajátította el, megérdemli, hogy első legyen anyagi tekintetben hazájában.

A hitújítás terjedésével egyidejűleg az újítás átesap az ipar és kereskedelem terére is, s e téren a Thurzók a fullajtók. Az üzleti szellem ellenséges lábon álló kor, melynek felfogása szerint a kamatvétel a vagyonszerzesnek tiltott módja volt, a Thurzókát zsoriasokul tekinté; az általuk megkárosított kisebb bányabirtokok által szintén így nevezettek. Holott a Thurzók tulajdonképp nagyszerű vállalkozók valának, kikkel a világtól elmaradt filiszterek nem tudtak versenyezni.

Thurzó János ismeretei, szorgalma és a Fuggerektől nyert segély folytán, az egész magyarországi bányászatot kezébe kerítette. A magyar aranyokra rá is vetette nevé kezdetét: K. B. (Körmöczbánya, mint pénzverőhely) mellé H. T. (Hans Thurzó), N. B. (Nagy-Bánya) mellé J. T. (Joannes Thurzó) betűket.

A Thurzó-család a löcsei, sz.-Jakabról nevezett parokhialis egyházat családi sírboltul használta. E templom keresztelő kápolnájában emelkedik Thurzó János vörösmárvány, domborművi síremléke. Pánczélos vitéz jobbáiban lobogót tart, bal keze egyenes kardot szorít csipőjéhez,

A THURZÓ-CALÁD LŐCSEI HÁZA.

A THURZÓ-HÁZ FOLYOSÓJA.

tak: az itteniek valószínűleg azon gallicziai lengyel városok arkádjai után épültek, melyekkel a löcseiek állandó kereskedelmi összeköttetésben állottak.

Ilyen csarnokok két háza volt a Thurzó-családnak a löcsei főtéren, melyek egyikének metszvényben* ide mellékelt folyosója a renaissance-styl remekének mondható. Dongaboltozat nehezedik a cizra-mívű gyámkövekre; lakatos munkájában két alak váltja föl egymást: sellő az egyik, szárnyas, lomboztató fejlődő női alak; — szakállas alak a másik, mely szintén lomboztató alakul át.

Ugyanazon ház udvarának másik ekesége a bengeres-kut, mely nem kevésbé disztes. E remek tárgyak valószínűvé teszik, hogy e házban magok a Thurzók laktak.

A harmadik Thurzó-háznak nincs Löbene. Csucsives kapuzata, Henszlmann Imre véleménye szerint, legkésőbb a XVI. század első feléből való. Az épület legfelső részei a czopfös korra utalnak, míg az ablakok a századunkban végbe-ment renoválás művei. Szóval ez épületen, miként a mellékelt metszvény mutatja, tiszta styl épen nem, hanem különféle építészeti izlésnek fantasztikus vegyülete látható. Legérdekesebb a ház esigás és toronyfias koronája, melyhez hasonló Sáros- és Szepesmegyében nemesek a lakházakon és kastélyokon, hanem a tornyokon

* A metszvények Henszlmann I. «Löcsének régi-egei» című művéből valók.

Bethlenfaluból, az u. n. lándzsás nemesek (nobiles lanceati) főhelyéről származott. Néhány tagja már Zsigmond alatt kitűnt; de az ország elsőrendű nemzetségei közé csak a XVI. század kezdetén emelkedett, midőn egyik Thurzó, a királyok bankáiraival, az augsburgi Fuggerekkal sőrgorsági összeköttetésbe lépett. Ettől fogva, a tudatlan ur döllyös kegyetlenségei s a porig alázott földnépe szenvedései közepette, gyönyörrel szemlélhetjük e gazdag s fölvilágosodott családát, melynek minden tagja az ipar s kereskedelem, vagy a tudomány és művészet előmozdításán fáradozik. 1497-től 1540-ig négy püspök emelkedik ki a családból; mindenik nagy hatást gyakorol a humanizmus kifejlődésére, kettő közülök baráti lábon áll rotterdami Erasmus sőt a boroszlói püspök Lutherrel és Melanchtonnal is.

E főpapok előde, Thurzó János, a magyar bányászatnak ugyszólván megteremtője, krakkói polgármester korában, György fiával együtt 1490-ben örök áron megszerzte Corvin János felvidéki bányáit. E birtok lón a Thurzó nemzetség későbbi dúságának alapja. Thurzó János ugyanis, közönséges munkás áruhájába öltözve, Velenczében eltanulta az ércválasztásnak, a köztársaság műhelyeiben legnagyobb titokban tartott finomabb módját. Ebből ismereteit saját bányában nagyszerűleg érvényesíté. Azelőtt az ércet olvasztás és elválasztás végett ki kellett vinni az országból; ő azonban, 1496-

lábai oroslánon nyugszanak, mely mellett ezimeren: növekedő oroslán és három ötszirmu róza. Az 1508-ban elhalt Thurzó János fia, I. Elek, körmöczi kamaragróf és országbíró. Mivel a bányák adomány- és zálogjogon eskortnyai Ernsth János birtokába estek, a Fuggerekek együtt jövedelmes haszonbérbe vette ki azokat. A mohácsi vész után Ferdinánd határozott híve, kitől 1527-ben kapta Szepes-várát, 1543-ban elhunván, szintén Löcsén temettetett el.

Fehér márvány sírköve tanúsítja, hogy a plasztika e korban Löcsén még nem hanyatlott, csakhogy a régibb ájtatos vallásosság helyébe a renaissance realiztikus fölfogása lépett. Felkúppal fódott apsis-szerű fulke ivezetén Krisztus a sz. Antalról nevezett keresztfán függ; jobbfelől vasba burkolt szakállas férfi térdel, lábánál a sisakja, balfelől négy imádkozó nő áll. Alakok csoportosítása a feszület tövében, sírköveken e korban igen gyakori eset, s csak pár nap előtt, decz. 30-ikán is több effele, Illyesházi- és Erdődy-családbeli sírkövet mutatott be Henszlmann Imre a régészeti társulat gyűlésén.

A pánczélos vitéz Thurzó I. Eleket ábrázolja, mit bizonyít az is, hogy ámbár térdel, mégis egy fejjel kimagaslik a nők fölött; már pedig régi szokás szerint, sírköveken rendszeren a halottat mint főszemélyt állítják elő a többi személyeknél nagyobb alakban. A négy nő közül a keresztfához közelebb eső három, egyforma fejdíszsel ellátott nő, Thurzó I. Elek három

goren huzódott keresztül, s a mult év utolsó napján már ott volt nyugati Oroszországban, egész Galiciáig kiterjedve. Az ilyen viharok középvonalán a levegő rendkívül ritka, minek következtében, mindenhol nagy gyorsasággal rohan oda a szomszédos vidék sűrűbb levegője. Így rohan mi tőlünk is Oroszország felé, s helyét más vidékek melegebb levegője foglalta el. Hasonló vihar, mely Finnország felett dult, okozta azt, hogy mult december közepe felé Oroszországban olvadt, mialatt nálunk fagyott. Az egyszer most már mi reánk mosolyog kedvezőbb ég, ha ugyan az a sok locs-pocs «kedvező égnek» mondható. Bécsben nem is tekintik annak s óvintézkedésekről gondoskodnak, hogy a pince- és raktárhelyiségekbe biztonságba helyezték az árukat egy esetleges árvíz ellen, mely a rendkívül megenyhült időjárás folytán beállható rohamos olvadásból keletkezhetik. Nálunk még nem hallani ilyesmiről, a magyar főváros biztosítására, mely pedig sokkal veszedelmesebb helyzetbe juthat, mint Bécs, elegendőnek hiszik, ha gyűléseken vagy üléseken szó-árvizet zúdítanak az árvíz ellen s tintaözönbe fullasztják a hírlapokban a vizözönt, kellő szakértelemmel és bámulatra ragadó tudományossággal.

Tisztelgés Arany Jánosnál. Az ünnepelt költő névnappja decz. 27-én volt. Előtte való este az országos nőképző-egylet küldöttségileg köszöntötte s üdvözlő iratot nyújtott át neki emlékül. Az egylet választmányából tizenöt hölgy jelent meg a költő lakásán, ki tiszteletreméltó neje, menyé és unokája jelenlétében fogadta a küldöttséget. Özv. gr. Teleki Sándorné alelnök rövid beszéd kíséretében átnyújtá az üdvözlő iratot, mire az ünnepelt meghatva mondott köszönetet a megtiszteltetésért, melynek azért örvend, — úgy mond — mert benne bizonyítékát látja annak, hogy a nemzet és különösen a honleányok is megértették az irodalom kulturai hatásának nagy fontosságát. A beszéd után Gönczy Pálné bemutatá egyenkint a küldöttség tagjait.

A szegedi károsultak javára még mindig érkezek adományok. A hivatalos lap egyik közelebbi száma Horvátországból és Pancsováról 2000 forint, Königsbergből (Poroszország) 690 márka adományt jelentett. A főösszeg eddig bankjegyekben 2.682,524 frt 58¹/₂ kr.

Jubiläum Lukácsy Sándor a «Népkertész» szerkesztője vasárnap tartotta szerkesztői működésének 25 éves évfordulóját. Rákospalotai villájában ez alkalommal a fővárosi írók köréből kedélyes társaság gyűlt össze. A meghívottak tiszteletére a házi gazda lakomát rendezett, melyen Lauka Gusztáv köszöntéssel az érdemes jubileumot. A társaság aztán megbeszélte a különböző czukor-gyümölcsöket, melyek közül Nagy Józsefné készítménye (Mező-Tur) mint legkitünőbb, általános elismerést aratott. Lukácsy «Népkertész»-ének szerkesztését január elsejétől fia veszi át.

Merénylet a spanyol pár ellen. Nem sok híja, hogy a fiatal spanyol király újra özvegygyé nem lett. Decz. 30-án bizonyos Ortero Gonzales nevű 19 éves czukrászlegény egy kétszövű pisztolyból kétszer lőtt a királyi párra, a mint azok a palotából kiléptek. Ortero a palota melletti katonai őrhelyen húzta meg magát, rongyos külseje miatt mindenki koldusnak nézte. Egyszerre előugrott, s mind a két csövét egymásután kisütötte a királyi párra. A második lövés egészen a királyné arca mellett sivitott el; azonban egyik sem talált. Orterót azonnal elfogták. Éjszakai Spanyolország Galiczia nevű tartományából való, s nem régen lakik Madridban. Ortero nagyon ingadozó vallomásokot tett; először ezinkostársakról beszélt, s ennek következtében többeket befogtak, de már másnap szabadon bocsátották ezeket. Egyik hír szerint a nyomor kényszerítette arra, hogy a királyt megölje, mert ezért pénzt ígérték neki. Másik hír szerint Ortero csakis a királynét akarta megölni. Vallomásairól ellentétes hírek szivárogtak ki. Általában úgy vélekednek, hogy Ortero fel volt bérelve. A merénylet híre mindenütt a legnagyobb indignációt szülte, s nem is lehet mély részvét nélkül gondolni a fiatal királynéra, kit új hazájában, a mézes betek közepette, már orgyilkos fegyverrel köszöntének. De Spanyolország a polgárháború, a forradalmak és merényletek hazája. Alfonso király rövid uralkodása alatt ez a második merénylet. Az 1878-iki év okt. 25-én Moncasi lőtt rá. Előde, a le-

E. RONJAT.

A villám agyo nűti Richmann.

Jacquart veszedelme.

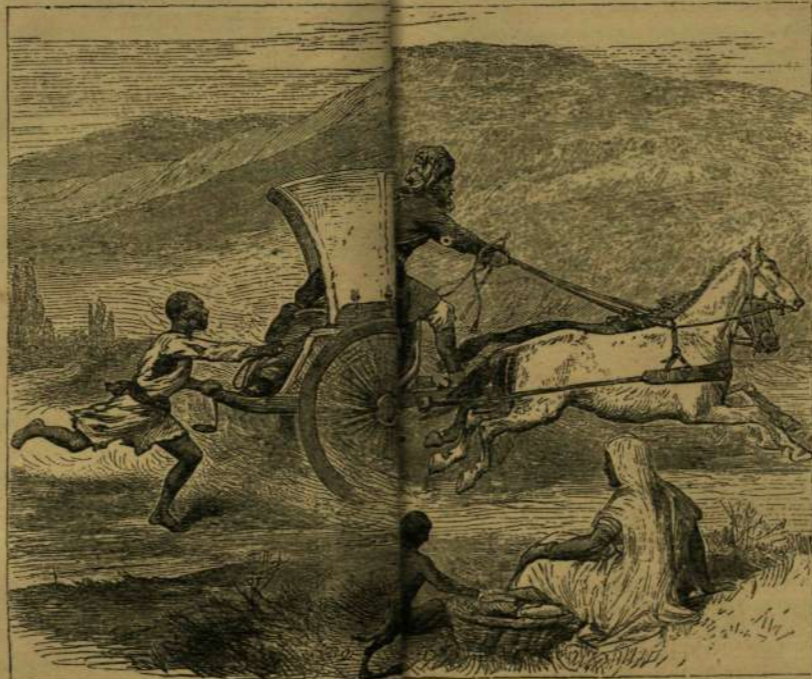
Szelim, bosnyák fölkelő.

Amerikai indián főnök harci öltözetben.

Csumbiri király.

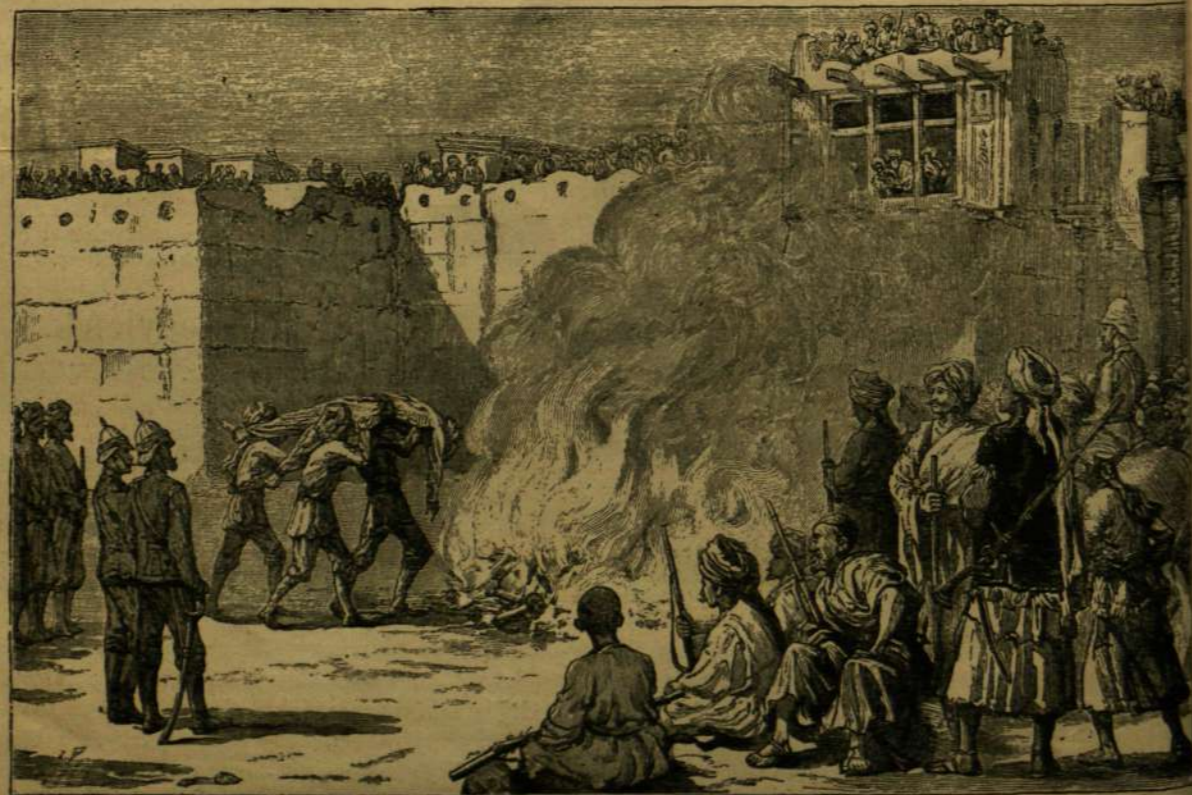
Csumbiri király fia.

Roberts táborgyorspostán.

Északarkai lakosok.

Egy afghán elégetése Dsellalabadban.

Afghán tánc.

köszönt Amadeo ellen 1872 jul. 18-án követtek el merényletet. Alfonso király anyját, Izabella királynét 1862. decz. 2-án egy Merine nevű pap magán boszúból késsel rohanta meg a templomban és megsebesítette. Végre Prim tábornok, ki az ország kormányát élén állt, ismeretlen orgyilkos golyója által 1870-ben december 30-án esett el Madridban. A legújabb merénylet híre a legkínosabb hatást Bécsben, az uralkodó család körében tette. Az udvarnál és a főhercegeknél december 31-én délelőtt, a mint a merénylet híre megérkezett, a diplomaciai testület és az arisztokracia számos tagja jelent meg, hogy kifejezzék szerezence-kívánataikat a merénylet meghíusultá fölött. A spanyol követség pedig háladó isteni tiszteletet tartatott.

A dundee-i vasuti szerencsétlenség. A nagy balcsetek amaszomori sorozatához, melyek a mult évben az egész világ részvétét fölhívták, csatlakozik a december 28-án este skót földön, Dundee mellett történt szörnyű vasuti katasztrófa. De ennek áldozatain segíteni nem tud a részvét. Páratlan eset, hogy egy vasuti vonat minden utasa, az egész személyzet áldozatul esik, s egyetlenegy sem éli túl a katasztrófa pillanatát. Dundee mellett, a Tay folyam fölött elvezető vasuti hídon így történt. Az egész vonat lezuhan a hídról a mély vízbe. Hányan veszték el, pontosan nem tudni. Az Edingburgból elindult személyvonat utasainak számát némely hírek 200-ra teszik. Az utközbe eső állomásokon mennyi szállt le és föl, azért nem lehetett még pontosan meghatározni, mert Angliában nagyon elterjedt szokás hosszabb időre bérelni vasuti jegyeket, melyeket nem szokás átadni, csak megmutatni. A legkisebb szám, mely az elveszettekről szól, 75—90. A borzasztó szerencsétlenséget az orkán idézte elő, mely a hídon menő vonat utolsó kocsjait kiemelte, vagy ledöntötte a vágyáról, s ezek hozzácsapódva a hid karjához, letörték, megbontották a vashid kapesait, s a hid teste maga is megszakadván, a vonat a Tay mély hullámai közé zuhan. Esti 7 óra volt ekkor. Hajókkal siettek a hídhöz, de reménytelenül, hogy segílyt nyújthassanak. A vonatnak legkisebb maradványa sem látszik ki a vízből.

A Tay fölötti vasuti hid két angol-mérföldnyi hosszú, egyike a legremekebbeknek és a mérnöki ügyesség egyik legnagyobb diadalának tekintették. Szerkezete feltűnő könnyű és kecses. Oly hosszú, oly magas és mégis oly keskeny, hogy a new-porti magaslakról nézve úgy látszik, mint egy kifeszített kötel, és a kik először látnak rajta vonatot végig rognni, azt a benyomást nyerik, melyet Blondin mutatványai keltenek a nézőben. Tartóssága mindaddig megállotta a próbát és csak egy ízben, 1877. október 2-dikán történt rajta szerencsétlenség. A hid még nem volt kész és a mult vasárnaphoz hasonló orkán elhordta a hid egyik mestergerendáját és akkor egy munkás a vízbe esett.

A dundee-éhez fogható szerencsétlenség Angolországban még nem történt; Amerikában 1876. decz. 29-én (tehát éppen három évvel a dundee-i eset előtt) történt, hogy Astabulánál a Pacific-vasut gyorsvonata hóvizart folytán a folyóba zuhan és több mint száz ember veszett el a tűz által vagy a hullámok között.

A „Világkrónika” című képes heti közlönyből, mely mint a keleti háború alkalmával megindított „Háború-Krónika” folytatása, a mult évben vette föl e nevet s legutóbbi számával befejezte első évi folyamát, egy quolibetszerűleg összeállított képesporozatot mutatunk be ezuttal, melynek egyes képei részben az elmúlt év nevezetesebb eseményeire vonatkoznak. Így a most újra napirenden levő angol-afghán háborúból Roberts tábornoknak a harczterén használt afghán modoru gyorsposta-kocsiját, az afghánok sajátos fegyvertáncát a tűz körül, egy sajátos büntetés-nemet, egy mohamedán ghazi holttestének elégetését, mely által az ily rajongó afghánok hite szerint nem válhatnak se martírrá, se szentté, bármi nagy érdemeket szerzett is rá azáltal, hogy sok «hitelent» orozva meggyilkolt; — továbbá egy tipikus bosnyák alakot, valamint az indián háborúból egy vörösörvű törzsfőnök alakját harci öltözetében; úgy szintén az afrikai újabb fölfedező utak alkalmából néhány néger fejet Stanley utjából, Nordenskjöld nagy hírű északarkai expedíciójából pár képet, s végül a «Világkrónika» másnévű közleményeinek illusztrációiból is kettőt és pedig a tudomány vértanúiból Jacquart Károlyt, a szövetség

!!Majdnem ingyen!!

A nemrég megkötött nagy britannia-élesztő gyár fölszámolása folytán a következő 42 db. kiválóan jó britannia-élesztőt...
1. bitannia-élesztő tea-szűrő fogóval...
2. bitannia-élesztő tea-szűrő fogóval...
3. bitannia-élesztő tea-szűrő fogóval...

Figyelmeztetés.

Az általánosan ismert, jó hírnevűek örvendő sóborszesz keletkezésénél fogva sok utazásnak lévén az utóbbi időben kizev, elhárítottam, hogy azok címjegyeit módosítom...

Sós-borszesz

gyors enyhítést eszközöl: csuszos szagot, fagyás, fog- és fejfájalmak, szomjúság, bűzlások stb. stb. ellen. Fogtisztító szorít...

Ara: egy nagy üveggel 80 kr., egy kisebb üveggel 40 kr. Használati utasítás magyar vagy német nyelven... BRÁZAY KÁLMÁN Budapest, IV-dik ker. Múzeum-körút 23. szám.

Minden családnál nélkülözhetlen a délmagyarországi tápláló és egészségi kávé.

Mint legjobb szar elismerése minden gyengének, valamint hosszas betegségek után telibaduktaknál, szintegy felöltöknél, kivált pedig gyermekeknek, görvely, kúrosodás, hasmenés, sápkór és idegbajok ellen; továbbá mint kitűnő gyomoroszor és pedig gyomorhajoknál valamin...

Dr. Fáykiss

szepesi kárpát-növény-kivonat egy üveg használati utasítással 75 krajczár. szepesi kárpát-növény-cukorkák egy csomag használati utasítással 35 kr. szepesi kárpát-növény-thea egy csomag használati utasítással 30 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

Tíz év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szar sárhurut), náthás (influenza), szűk mellcső, léleksejt bajok, oldalasurás, kifojtelt torokgyulladás, tüdőgyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségek... Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József, gyógyszerész...

Cs. k. kizáról. szabad. újonnan javított ruganyos sérvtörők.

A legújabb találmány a Bogand, amerikai tudor után újonnan javított ruganyos sérvtörők Politzertől, ép egy úrak, valamint más és gyengék számára; rugók nélkül, tiszta gummiból művészetileg szerkesztve, a szén szelén van, hogy még a legújabb sérvtörők is a legújabbak idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal, a legújabbaknál munka, vagy sok járulékos...

Nagy raktár angol és francia szél sérvtörőkből, suspensiorimokból, szöve, gummiból, valamint szarvabőrökből. A szarvabőr és gummi suspensiorimok az a szélők, hogy a terjedést megakadályozzák. — Méhvesekendők, Mepperek, legyekelők, bűzgyógyászati eszközök, és készletek, gummi harisnyák és minden gummitáru-cikk. — Sérvtörőknek megjelölendő, ha jobb, vagy bal felől vagy kettős legyen-e, ugy szintén a derék bőrére is. Megrendeléseket utánról mellett postai postával csak küldés.

Politzer Mórész, cs. k. kötelek-készítő, Budapest, Deák-Ferenc-utca. 5618

Seltersi víz

minden mesterséges adalék nélkül a régi és világhírű nider-seltersi ásványvíz-forrásból. Égvényes és sósavas savanyvíz. Sikeresen használtatik a tüdő és nyakbántó járóult bajjai, az elnyálkásodás, csökönys köhögés, elhanyagolt mellhurut és jászai betegség ellen. Emeli és erősíti az emésztő szervek működését, közönyösíti a gyomorban létező savanyakat, elősegíti az altesti szervek működését a általában véve oly víz ez, mely ugyan mint gyógyszer, ugys mint izletes ital az emberi testre és testi szervek szabályos és rendszeres működésére egyenlően jótékony hatást gyakorol. 5540

Főraktár: ÉDESKUTY L. magy. kir. udvari ásványvíz-szállítónál Budapest, Erzsébetter. Franklin-Társulat nyomdája (egyetem-utca 4.).

Gyomor- és tüdő-bajok.

Gyomorégység, étvágytalanság, rossz emésztés ellen, undor, fejfőgés, felfúvások, bélgőres, hányinger és hasmenés esetében, továbbá gyomor- és hószam-görökben, s mint óvszer a tengeri betegség, dögvész, és kolera ellen, vérszegénység, sápkór és sárgaságnál, idegyőngéségnél, álmatlanságnál általános és neml győngéség, s meddőségnél, végül a bűrosoknál a kedély földéltésére, a szeitem frissítése és élénkítésére, mint legjobb étrendi élvezeti szor ajánlottak.

dr. Stahl-féle remedium universale.

Ezen likőr gyermekek és felnőttek számára igen kellemes élvezeti cikk, a mely ép úgy magában, mint víz, bcr, thával, mint a mely italoknak kitűnő felrészítő itz ad, hisz, és valóban csodaszorí étrendi tulajdonságánál fogva, egyetlen bűzartában sem szabadna hiányznia. Utazás, vadár és gyaloglásoknál nagyon célszerű. 1 ered. üveg (1/2 liter) 1 frt. 1 láda 12 üveggel 10 frt 80 kr. Dr. Stahl-féle malátá-kivonat 50 százalék tiszta malátával sovány, lefogóit, győngékedő és vérszegény egyéneknek. E kivonat gyermekek és felnőttek számára igen jó ízű étrendi élvezeti cikk, a mely ép úgy magában, mint tej- vagy vízzel érvethető. Tej-, vér- és hú-képző, a testi gyapadást elősegíti, viruló egészségesség külsőt és teljes, egészséges mellet szerez, srop-tató dajkák és anyáknak megbős-íhletlen szolgálatokat tesz; az emésztést elősegíti, nyáloldó, és nem okoz hasmenést, és kitűnő eredményvel bír minden mell- és tüdő-bajban, köhögés, rekedtség, köh-hurut, és egyéb betegségekben. 5513 1 ered. szelence (1/2 kilo) 1 frt. 1 láda 12 szelencével 10 frt 80 kr. Fő raktár: Russ Károly utódja (Stray Antal J.) Bécsben, I. Wallfischgasse Nr. 3. Raktár: Török József, gyógyszer. urál, Budapest, király-utca 12. sz. Radocsnay és Banay, koronaherceg-utca 11. sz.

X. évfolyam. X. évfolyam.

"MERCUR" hiteles sorsolási közlönye

az osztrák-magyar és a külföldi lutri, értékpapírok, kisorsolható állami záloglevelek stb.-nek.

A bank-, pénz- és vasútiúgy folyóirata. 1880. január 1-ével új egész évi előfizetést nyitunk a tiszedi évfolyamra.

A „MERCUR” magyar és német szöveggel 3—4-szer is, és pedig minden jelentékenyebb huzás után könyven érthető rövidséggel czélszerű és táblázatos átnézetekkel hozza a hiteles huzási lajstromokat, valamint a maradványokat is, vagyis a kihuzott és fol nem vett nyereményeket s emélfogva az értékpapírokkal bíró közönségnek nélkülözhetlen közége.

Előfizetési díj bérmentesen háshoz küldés vagy postai széküldésnél egész évre csak 2 frt.

"MERCUR" kiadóhivatala 12. BUDAPEST. Dorottya-utca.

Kérjük az értenőket irt lakczim és utolsó pósta beklüldését Az összeg beklüldése legezzerűbben postatalványnyal történhetik. 5623

Tanningene.

Olommentes, ártalmatlan hajfestő szer haj, szakáll és szemöldök számára, melyek a legezzerűbb módon, egyetlen egyszeri használat mellett, egész megbízhatósággal és biztonságossággal használhatóak. Ár 2 frt 50 kr. Ered. keleti rózsatej Russ Károly gyógyszerészétől, a bőrnök rögtön, nem pedig hosszabb használat után, oly győngéred, valókán fehér, által frissesség színezetet ad, amint az semmiféle más szer által nem érhető el; a ráncokat, a minden sárga vagy barna foltot rögtön eltávolítja. Ár 1 frt. Valódi minőségben szállítja Russ Károly utódja, Bécsben I., Wallfischgasse 3. RAKTÁRAK: Török József gyógyszerésznél Budapest, Armin Eliasnál Aradon.

Sérvbajban szenvedők

bérmentes megkérésére a legnagyobb készséggel nyerne ingyen épügy közvetlenül vagy az alábbi czégek útján kimerítő használati utasítást a Sturzenegger Gottlieb-tól Horisauban (Schweizban) készítet, egészen ártalmatlan altesti sérvekőcsre nézve. Számos kitűnő bizonyítvány és köszönő irat, teljesen kigyógyultaktól, van hozzá csatolva. Szállítás bár mely országba. A kenőcs ára: 3 frt 20 kr. bűgrékent. Kapható Formágyi F. bold, szűzhöz” címzett gyógyszer. által Budapest; továbbá Weiss József »szerecsenhez” címzett gyógyszerész által Bécsben, Tuchlauben 27. 5621

Iszákosság ellen gyógyszer.

Az iszákosság mindenféle nemét egy kollemes ízű, és így észrevétlenül is alkalmazható gyógyszerrel biztosan meg lehet gyógyítani. Használati utasítás mellékelve van. A gyógyszer 1 frt 50 kr. előleges beklüldése mellett vagy utánvétellel megküldetik. Tisza-Lök. (Szabolcs-megye). 5631

Mr. Putnoki P. Pál.

Állatgyógy-készítmények

Kwizda Ferencz János, cs. k. udvari szállítótól Kornenburgban,

Cs. kir. szabad. korneuburgi marhapor lovak, szarvasmarhák és juhok számára; sok évi tapasztalat szerint hatásos mirigyek, bélgőres, étvágytalanság, vérteljes ellen, javítja a tejet, és egyáltalán sikeres a légozó és emésztő szervek minden bajában.

Cs. k. szab. üdítő nedv lovak számára. Külső bajoknál alkalmazva, köztvény, csiz, ficzomodások, megrándulások, imbajoknál, szilgy-, vékony-, derék- és váll-győngéségnél, az izmok és inak feszességénél, stb. 1 üveggel 1 frt 40 kr.

Blister, (erős bedűrszőlő) impók, holttetem, körcsont, pókosodás, inrángás, könyökzapló, iztapló, könyökgöng, sarkbűnlás, s keménydedet mirigyek ellen. Egy köcsög ára 3 frt o. é.

Görös-pilulák lovak és szarvasmarhák számára, bélgőres, szélhas, dobók, makacs dugulás és puffadság ellen. 1 plék szelence 1 frt 60 kr.

Giliszta-pilulák lovaknak orsonya, czövek-giliszta, bél-giliszta, s egyáltalán a bögyöly-álcák ellen. Egy plék szelence 1 frt 60 kr.

Phisic hashajtó pilulák, lovak számára, dugulás ellen, vértisztító és külön-szer a bélgőres ellen, 1 plék szelence 2 frt.

Pók-pilulák lovak számára, izpókosodás, valamint az impók és cszúpkó ellen. Egy üveggel 1 frt 50 kr.

Seb-balzám, lovak és szarvasmarhák számára, mindennemű friss, valamint régi sebek gyógyítására. Egy üveggel 1 frt 25 kr.

Pata-kenőcs, érdes, repedezett, törékeny paták, kicsiny és odvas oldalok ellen, valamint utánbűnevek elősegítésére. Egy szelence 1 frt 25 kr.

Pata-por, nyirothadás ellen. Egy üveggel 70 krajczár.

Erdőtaplálék lovak és szarvasmarhák számára, lefogóit barmok gyors föl-segítésére, s a hizás elősegítésére. 6 és 3 frtos ládacsakban. és 30 kros csomagokban.

Kutya-pilulák a kutya betegség ellen. Egy doboz 1 forint.

Sömör- és ruh-olaj, kutyáknak. Egy üveggel 1 frt 50 kr.

Sertés-por, futó lob és elvesztett étvágnál, 1 nagy csomag 1 frt 26 kr. — Kicsiny 63 kr.

Győngy-por barmok számára, libák, kacsák, tyúkok, győngytyúkok, stb. járványa és közönséges betegségeinél. Egy csomag 50 kr.

Kwizda gyógyszerkészítményei valódi minőségben kaphatók: PESTEN: Bayer A. gyógyszer.; Frommer A. Hermann, Glasz J., szilgyártó; Halbauer testv.; Hoffmann József; Kreische Antal; Kochmeister Frigyes utódai; Kovács J. I.; Kertész és Ezert; Makláry és Kania; Neruda Ferd.; Strobenz testv.; Stern és Schmidt; Steden József gyógyszer.; Szilber Antal; Topits Józ. öz.; Thallmayer és Seitz; Török József gyógyszer.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 12 frt... Coupan a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 3 frt... Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 3 frt... Kétfoldi előfizetésekor a postaihoz megfűzött vitellőj is csatolandó.

2-ik szám. 1880. BUDAPEST, JANUÁR 11. XXVII. évfolyam.

MENTOVICS FERENCZ.

(1819—1879.)

A MULT év halottai sorában, időre az utolsó között, de érdemre s megsiratásra méltó volta által nem, van Mentovics Ferencz is, a marosvásárhelyi ref. főiskolán a természettan tanára s ugy a költészet, mint a természettudományok terén szép nevet szerzett író is. Halála december 15-én reggel, hirtelen, betegség híreltől meg sem előzve, következett be. S a vidám, életkedvű férfi, nem csak egy népes és hozzá meleg szeretettel ragaszkodó család kebelében hagyott kitörlhetetlen irt váratlan kildöltével, hanem felejthetetlen emléket ugy tanári székén, tanítványai körében, mint szélesb körökben is, a hol őt ismerték — s mi azzal egyet jelent, szerették és tisztelték.

Mentovics Ferencz 1819-ben, április 19-én született Belső-Szolnok vármegye Nagy-Debrek községében, hol atya (Mihály) a gr. Bethlen család birtokán gazdasízt volt. Még egy öcsse Elek (a forradalomban elesett honvéd) s két nővére volt. Szép családi életet egy győngéd szivű anyja vezetett, a ki korán csepegtetett szelid érzelmeket gyermekei szivébe, s a ki iránt Ferencz, még holta után is, a leggyőngédebb érzelmeket táplálta mindig. Elemi tanulmányait Naszodon, a határvidéki normalis iskolában, s Deésen, hová szülői időközben költöztek, bevégezvén, gymnasiumra a nagyenyedi Bethlen-kollégiumba jött. Szelid szöke arca, átlátszó eleven szemei, kellemes modora, párosulva eleven észszel, előadási csinnal és kiváló szorgalommal, — már mint gymnáziumi tanulóra ráfordították Szász Károly tanár figyelmét, s ez őt, akkor eseperedő fia (Károly) tanítójául előre kinézve, mihelyt togátus diákká lett (a bölcsészeti tanfolyamba lépett), meg is bizta fia tanításával (1837-ben). E ezimen Mentovics négy éven át mindennapos volt nemcsak a Szász-háznál, a hol az apa és anya s az egész család növekedő szeretetét bírta, hanem általa a város más előkelő házainál is, julesen a b. Kemény Simonné patriarkhális családja körében, mely akkor nemcsak Enyed, hanem az egész Erdély legjobbjai-

nak egyik gyűlőhelye volt, s a Vajda Dániel (egykor a b. Kemény-fiak nevelője s választott enyedi tanár) házánál, kinek leányával, Anikóval (mostani özvegyével) az egész életre szóló, mély vonzalmon alapuló ismeretséget kötött. Ekkor lépett föl az irodalomban is. Első zsegei a »Virágkosár» című ifjusági zsebkönyvben jelentek meg. De költeményeit nemcsak a Szentiványi által szerkesztett »Remény» (zsebkönyv), sőt a Vörösmarty, Schedel és Bajza »Athenaeum»-a is fölvetelre méltatta. Az ifjusági önképző-körnek egyik vezértagja volt;

hogy is ne, oly tehetség, a kit még Pesten, még az »Athenaeum» is méltányolt. Az ifjusági mozgalmakban, melyek végre az abszolút kormány által betiltattak s két ifjunak — Finta Károlynak és Jánosi Ferencznek — u. n. »csöndes eltávolítását» vonták magok után, Mentovics is kompromittálva volt, de súlyosabb következmények nélkül. 1841-ben a jogot végezvén, utazni indult, s a nyár folyamában a hazát beutazva, — miről a lomniczi csúcs tetején irt szép költeménye maradt fenn emlékül, az első, mely saját neve alatt jelent meg a Garai

MENTOVICS FERENCZ.